การบำเพ็ญบารมี
ที่ถูกแนวทาง

พุทธทาสภิกขุ

การบำเพ็ญบารมี
ที่ถูกแนวทาง

พุทธทาสภิกขุ

การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง

พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ธรรมสาร

โทรศัพท์ ๒๒๑-๒๔๗๐

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด

โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖ - ๓๙

สนใจโปรดติดต่อ

สวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่

๑๑๑ หมู่ ๑๐ ต.บางหมาก

อ.เมือง จ.ชุมพร ๘๖๐๐๐

โปรดช่วยค่าจัดพิมพ์เล่มละ ๓๐ บาท

รายได้จากการจำหน่ายหนังสือนี้

ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสร้างสวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่

คำนำ

เมื่อถามถึงเป้าหมายของชีวิตว่า เกิดมาทำไม? บางคนคิดว่าเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุขสนุกสนานและสนองความอยากได้ บางคนที่ล้มเหลวหรือพ่ายแพ้ ก็ท้อแท้เสียใจ คิดว่าตัวเองอาภัพอับโชคไร้วาสนา เกิดมาต้องมาจำใจใช้กรรมเก่าบ้าง อยู่อย่างซังกะตายไปวันๆ รอความสำเร็จอย่างลมๆแล้งๆบ้าง หรือบางคนถึงกับฆ่าตัวตาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือปลิดชีพตนเองอย่างฉับพลันทันที หรือหันไปหาอบายมุข เพื่อให้ลืมปัญหา มุ่งมอมเมาจิตใจของตนให้มึนชาและตกต่ำอ่อนแอลงตามลำดับ จนหมดสภาพความเป็นมนุษย์ไปในที่สุด ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย และน่าเป็นห่วงทั้งสองกลุ่มนี้

แท้ที่จริง ชีวิตเราเกิดมาเป็นมนุษย์และมีโอกาสได้พบพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นโชควาสนาหาที่เปรียบได้ยากนักแล้ว หากตั้งใจใช้ชีวิตให้มีค่า ด้วยการบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นแก่ตนและบุคคลอื่น โดยปราศจากเวรภัย

กล่าวคือตั้งใจฝึกฝนตนเป็นผู้ให้ ผู้กระทำ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่เป็นนิจ ใช้ชีวิตถูกต้องตามทางสายกลาง หรืออริยมรรคมีองค์แปดที่เป็นทางสู่ความหลุดพ้นอย่างแท้จริงได้

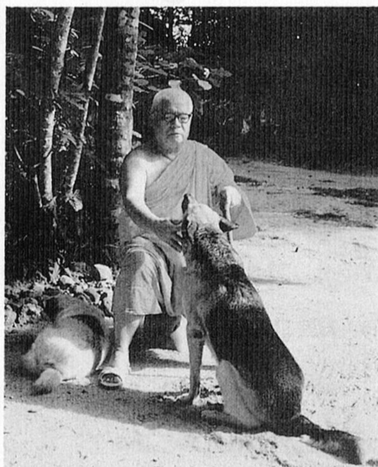
ในคำบรรยายเรื่อง"**การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง**" นี้ ท่านอาจารย์พุทธทาสช่วยชี้ให้เห็นถึงความหมาย ความสำคัญ และการปฏิบัติทศบารมี เพื่อสร้างสรรค์ชีวิตที่ดี ที่เต็มเปี่ยมขึ้นได้ นับเป็นคำบรรยายที่น่าสนใจ และให้ประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเผยแผ่ให้กว้างขวาง เป็นแนวทางแก้ปัญหาชีวิต และสังคมไทยที่กำลังวิกฤตและหลงทาง ให้กลับคืนสู่ความถูกต้องและเปี่ยมด้วยศานติสุขสืบต่อไป ขออนุโมทนาแก่ท่านผู้ร่วมแรงร่วมใจเผยแผ่อมตธรรมเพื่อค้ำจุนโลก ประคับประคองโลกและนำโลกไปสู่ความดีงามยิ่งๆขึ้นโดยทั่วกัน.

ด้วยไมตรีธรรม

พระดุษฎี เมธงฺกุโร

ผู้จัดพิมพ์

สารบัญ

เราบังคับกายวาจาต้องการให้กายวาจาถูกต้อง ให้มีศีลงดงาม แต่มันมีผลไปถึงจิตด้วยเสมอ ฉะนั้น ศีลจึงไม่หยุดอยู่เพียงแค่กายวาจา ย่อมเข้าไปถึงจิตตามสัดส่วน หรือเรียกว่าโดยอ้อม

ไม่มีการบังคับกาย วาจา มันก็ไปกระทบกระทั่งกระแทกคนนั้นคนนี้เข้า แม้เรื่องส่วนตัว มันก็กระทบตัวนั่นแหละ ทางภายนอกมันกระทบคนนั้นคนนี้ ทางภายในมันก็กระทบตัวให้เดือดร้อนวุ่นวาย

การบำเพ็ญบารมี
ที่ถูกแนวทาง

พุทธทาสภิกขุ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายวันเสาร์ แห่งภาคมาฆบูชาเป็นครั้งที่ ๑๒ ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าวเรื่อง *ปัญหาแห่งมนุษยภาพ* ต่อไปตามเดิม แต่จะกล่าวโดยหัวข้อย่อย ในวันนี้ว่า **การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง**

เป็นที่ทราบกันอยู่เป็นอย่างดีแล้วว่า เรากำลังพูดถึงเรื่อง*ปัจจัยแห่งความเป็นมนุษย์* ความเป็นมนุษย์แบ่งได้เป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายกายและฝ่ายใจ ฝ่ายกายก็อาศัยปัจจัยทางวัตถุตามฝ่ายกาย ฝ่ายใจก็อาศัยปัจจัยในทางจิตใจ ตามทางจิตใจ

ปัจจัยทางจิตถือว่าเป็นปัจจัยที่ ๕

ชีวิตในทาง**ฝ่ายกายอาศัยปัจจัยทางวัตถุ ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยใช้สอย และการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ** ส่วนชีวิตใน**ฝ่ายจิตใจ**นั้น ก็อาศัยปัจจัยซึ่งไม่ใช่วัตถุ ล้วนแต่**เป็นการกระทำที่เกี่ยวกับใจ ทำจิตใจให้เจริญงอกงามก้าวหน้า** เราจึงเรียกเสียใหม่ว่าปัจจัยทางฝ่ายจิตใจ เพราะมันเกิดมาจากปัจจัยทางฝ่ายกาย ซึ่งมีอยู่เพียง ๔ เราจึง**เรียกว่าปัจจัยที่ ๕** และจัดให้ปัจจัยที่ ๕ นี้ **มีได้มากมายตามความประสงค์ของเรา** ยังไม่เคยมีใครกำหนดลงไปว่า มันมีกี่อย่าง อาตมาจึงได้นำมากล่าวตามที่เห็นว่าสมควร และ**ก็ได้กล่าวมาแล้ว ๑๑ อย่าง จนถึงวันนี้ก็เป็นอย่างที่ ๑๒** ขอให้ท่านทบทวนดูให้ดี ว่าปัจจัยที่ ๕ คือบำรุงส่งเสริมเรื่องจิตโดยเฉพาะนั้นจะมีได้อย่างไรต่อไป

วันนี้ระบุว่า **การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง เป็นปัจจัยที่ ๔** อันดับที่ ๑๒ การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทางก็ต้องถือว่า **อาศัยอำนาจสัญชาตญาณ**ด้วยเหมือนกัน สัญชาตญาณแห่งการวิวัฒนาการ คือมัน**ต้องการจะดีกว่าเดิม**อยู่เรื่อยไป จึงมีการดิ้นรนและการเปลี่ยนแปลงให้ดีกว่าเดิม เราจึงเอาสัญชาตญาณอันนี้มาเป็นกำลังอาศัยที่ตั้งที่สัญชาตญาณอันนี้ คือความต้องการจะดีกว่าเดิมอยู่เรื่อยไป ซึ่งได้ทำให้โลกนี้วิวัฒนาการในทางด้านจิตใจมาแล้วเป็นอย่างยิ่ง

การได้สิ่งดีที่สุดต้องบำเพ็ญบารมี

สำหรับคำว่า บารมี คำนี้แปลว่า **การทำให้เต็มให้ถึงที่สุดที่มันควรจะเต็ม** อาจจะมีผู้แปลคำว่าบารมีเป็นอย่างอื่นก็ได้ แต่สังเกตดูตัวหนังสือแล้ว ควรจะแปลว่าการทำให้เต็ม คือให้ถึงที่สุด ตามที่มันควรจะมี มันเป็นวิวัฒนาการที่เรารู้สึกได้

ขอให้ทุกคนคิดดูว่า **เราอยากดีกันอยู่ทุกคน** และอยากให้ดียิ่งๆขึ้นไป แล้วก็ได้พยายามทำความดีอยู่อันนี้ถ้าใครไม่รู้สึกอีกละก็ ไม่รู้จะพูดว่าอย่างไร อาตมาถือว่าทุกคนรู้สึกอยู่ก็รู้สึกได้ว่า เรากำลังทำให้มันดียิ่งๆ

ขึ้นไป จนกว่าจะถึงที่สุด จนมีคำพูดว่า เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ นี่เรียกว่าบารมี หรือ **การบำเพ็ญบารมี คือการทำให้เต็ม**

แต่คำกลางๆเช่นนี้ จะยักไปเรียกว่า ทำให้เต็มในฝ่ายชั่ว ก็ได้เหมือนกัน ก็เรียกว่าเต็มได้เหมือนกัน คนชั่วก็ต้องการจะเต็มตามแบบของคนชั่ว คนดีก็ต้องการจะเต็มตามแบบของคนดี แต่ถ้าว่าจะเรียกว่า **บารมี** กันแล้ว จะ**หมายถึงแต่ต้องการให้เต็มในทางฝ่ายดี** ถ้าเป็นฝ่ายชั่วหรือให้เต็มใน**ฝ่ายชั่ว ไม่เรียกว่าบารมี** มีคำอื่นเรียกเช่นที่ได้เคยบรรยายมาแล้วหลายครั้งหลายหนว่า มันเป็นการเพิ่มกิเลสหรือเพิ่มอนุสัย ไม่เรียกว่า บารมี

ทีนี้อยากจะให้ดูให้ละเอียดออกไปว่า การบำเพ็ญบารมีนี้มันมีได้โดยธรรมชาติ คือไม่ต้องมีเจตนา และมีได้โดยมีเจตนา ที่มีได้โดยธรรมชาติ โดย**ไม่ต้องเจตนา**ก็คือ**โดยอำนาจของสัญชาตญาณ** ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า สิ่งที่มีชีวิตทุกสิ่งมันดิ้นรนเพื่อจะดีขึ้นให้ชีวิตนั้นมันดีขึ้นทั้งทางกายและทางใจ นี่เรียกว่าโดยธรรมชาติ ซึ่งก็ไม่ต้องอธิบายก็ได้ ว่าทำไมมันจึงเป็นอย่างนั้น

เรื่องของธรรมชาตินี้มันมาก หรือมันละเอียดเกินไปจนเราไม่ต้องรู้ก็ได้ เรารู้แต่ว่าเราควรทำอย่างไร ในส่วนที่มันเกี่ยวข้องกับเรา นี้โดยธรรมชาติมันก็มีการบำเพ็ญบารมี คือให้ดีถึงที่สุด ให้เต็มถึงที่สุด อยู่โดยธรรมชาติอันลึกลับ เป็นสัญชาตญาณอันลึกลับของสิ่งที่มีชีวิต แม้แต่ชีวิตระดับต่ำเช่นต้นไม้ เขาพิสูจน์ได้ว่ามันต้องการจะดียิ่งๆขึ้นไป และตัวชีวิตนั้นเองเป็นการบำเพ็ญบารมี พูดอย่างนี้ก็ได้ **การบำเพ็ญบารมีก็คือตัวชีวิตนั่นเอง** ตัวชีวิตนั้นเองมีการบำเพ็ญบารมี ชีวิตมันจึงก้าวหน้าไปในทางดี ตั้งแต่แรกสร้างโลก ก่อนแต่จะมีโลก ยังไม่มีสิ่งที่มีชีวิต มีโลกแล้วมีสิ่งที่มีชีวิต แล้วมันก็มีอะไรๆ ดีกว่าเดิมมาเรื่อยๆ ที่เป็นไปตามธรรมชาติ

อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า **ต้องมีเจตนา** คือบารมีโดยเจตนา **ของผู้ที่ต้องการจะให้เร็วเข้า** ถ้าปล่อยไปตามธรรมชาติมันไม่เร็ว หรือมันไม่แน่นอน มันอาจจะแกว่งก็ได้ ฉะนั้นจึงมีการบำเพ็ญบารมีที่แน่นอน ที่มีจุดหมายที่แน่นอน และให้ดีที่สุดให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ นี่ของผู้ที่ต้องการจะให้เร็วเข้า เราทุกคนรู้เรื่องนี้แล้ว ก็ต้องการโดยเจตนา คือทำให้มันดีเร็วเข้า อย่างที่เราก็พยายาม

กันอยู่ทุกวิถีทาง อะไรเป็นจุดหมายปลายทางที่เราต้องการ เราก็พยายามทำให้มันเร็วเข้า จึงเห็นได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องหยิบขึ้นมาพิจารณา แล้วก็จัดการให้มันเป็นไปตามนั้นได้จริงๆ

บำเพ็ญบารมีมีได้หลายระดับ

ทีนี้จะดูถึงระดับ หรือ**ขนาดของการบำเพ็ญบารมี** คำนี้ใช้ได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด คือกว้างขวาง การบำเพ็ญบารมีขั้นสูงสุด ก็อย่างที่พูดกันอยู่หรือรู้กันอยู่ว่า บำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า หรือบำเพ็ญบารมี**เพื่อเป็นพระอรหันต์ เป็นอย่างน้อย ผู้ที่บำเพ็ญบารมีนี้เรียกกันในฝ่ายเถรวาทเราว่า พระโพธิสัตว์** อย่างนี้**เป็นการบำเพ็ญบารมีเพื่อสูงสุดเหนือโลก** ที่ยังมีบารมีชั้นธรรมดาสามัญทั่วไป เพื่อประโยชน์ในโลก ก็เรียกว่าบำเพ็ญบารมีได้เหมือนกัน แม้ที่มันเป็นไปเองโดยสัญชาตญาณนั้น ก็ยังกล่าวได้ว่า เป็นการบำเพ็ญบารมีด้วยเหมือนกัน ทั้งที่ไม่รู้สึกตัว

บำเพ็ญบารมีที่เราเคยได้ยินกันอยู่ จะเล็งถึงแต่**ฝ่ายสูงสุด คือเป็นโพธิสัตว์** บำเพ็ญบารมีเพื่อจะเป็นพระพุทธเจ้า หรือคนบำเพ็ญบารมีเพื่อจะเป็นพระอรหันต์

เรียกว่าพุทธบารมี สาวกบารมี ก็แล้วแต่จะเรียกโดยสมควรแก่กรณี ทุกคนอยากดีก็พอกพูนความดี ทำความดีกันอยู่ทุกคน อะไรๆก็ตั้งใจว่า **ให้เป็นไปเพื่อนิพพาน** *อธิษฐานว่า นิพพานปจฺจโยโหตุ* ถ้าเขาพูดจริงตั้งใจจริง ไม่พูดกันแต่ปาก นั่นก็คือ**การบำเพ็ญบารมีอยู่แล้ว** แล้วก็**เพื่อชั้นสูงสุดระดับสูงสุด** เป็นพระอรหันต์เป็นอย่างน้อย จึงจะนิพพานได้ นี่บำเพ็ญบารมีเพื่อนิพพาน การที่เราพยายามศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรมะในพระพุทธศาสนา โดยวิธีต่างๆอย่างสุดความสามารถก็คือการบำเพ็ญบารมีในส่วนนี้ คือเป็นส่วนสูง

ส่วนธรรมดาสามัญ คนบำเพ็ญบารมีเพื่อประโยชน์อย่างในโลก อย่างอยู่ในโลกที่เรียกว่าโลกิยะ เพื่อจะให้เป็นคนร่ำรวย ก็บำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นคนร่ำรวย เพื่อให้มีชื่อเสียง ก็บำเพ็ญบารมีในทางสร้างชื่อเสียง อยากให้คนเคารพนับถือ ก็สร้างความดีบำเพ็ญบารมีเพื่อให้เขาเคารพนับถือ เพราะเหตุที่ว่า **ทำไม่ได้ทันทีที่ต้องการต้องทำไปตามลำดับ จึงเรียกว่าบำเพ็ญบารมี** ถ้าสิ่งใดทำได้ทันที สิ่งนั้นไม่เรียกว่าบำเพ็ญบารมี เดี๋ยวนี้เป็นสิ่งที่เราก็เห็นๆกันอยู่ว่า กว่าจะมีเงินจำนวนมาก ก็ต้อง

บำเพ็ญบารมีสะสมสักเท่าไร กว่าจะมีเกียรติยศชื่อเสียงก็ต้องทำให้โลกเขาเห็นเพียงพอเสียก่อน ที่จะไว้ใจและนับถือ ฉะนั้น**จึงต้องมีหลักการในการบำเพ็ญบารมี ซึ่งจะต้องทำให้ถูกทาง** ไม่ว่าจะต้องการประโยชน์อย่างโลกๆ ในโลกนี้ หรือว่าจะต้องการประโยชน์เหนือโลก ก็ต้องบำเพ็ญบารมี

แล้วก็ลองคิดดูเอาเองว่า ถ้าเราได้บำเพ็ญบารมีอย่างนี้ มันเป็นปัจจัยอะไร? มันก็**เป็นปัจจัยในทางด้านจิตใจ** ให้จิตใจมันสูงยิ่งๆขึ้นไปเป็นข้อแรก ความสูงในทางกายทางวัตถุนี้ มันมาทีหลัง มันตามมาทีหลัง มันเป็นเรื่องพลอยได้ แม้ว่าเราไม่ได้ตั้งใจ แต่ถ้าทำถูกต้องกับเรื่องราวแล้วมันก็ได้เอง ถ้าสนใจก็จะสามารถทำให้สำเร็จประโยชน์ได้สองฝ่าย คือทั้งฝ่ายวัตถุและฝ่ายจิตใจ เดี๋ยวนี้มุ่งหมายเฉพาะฝ่ายจิตใจเป็นส่วนใหญ่ เรื่องทำมาหากินให้ได้เงินได้ลาภได้ชื่อเสียงนั้น มันเป็นเรื่องฝ่ายวัตถุ แล้วก็เป็นที่เข้าใจกันอยู่โดยทั่วๆไปแล้ว ไม่ใช่ความมุ่งหมายที่จะบรรยายกันในวันนี้

ในวันนี้เรียกว่า**ปัจจัยที่ ๔ ปัจจัยแก่จิตใจ** มาถึงอันดับที่ ๑๒ เรียกว่า **บำเพ็ญบารมีให้ถูกทาง** นี้แสดงว่า

มันต้องมีแนวทาง ถ้าผิดแนวทาง มันก็ไม่ไปที่นั่น หรือว่ามันทำผิดโดยหลักใหญ่ๆ เราจะเห็นได้ว่า แม้เดี๋ยวนี้ก็ยังมีคนเรียนกฎหมายแล้วก็ไปเป็นช่างไม้ อย่างนี้ก็เรียกว่ามันไม่ค่อยถูกทาง มันสู้เรียนกฎหมายเพื่อไปเป็นนักกฎหมายไม่ได้ หรือเรียนช่างไม้เพื่อไปเป็นช่างไม้มันถูกทาง การบำเพ็ญบารมีก็ถูกทาง

เราพุทธบริษัททั่วไปมีทางอย่างไร เราถือเอาพระพุทธเจ้าเป็นหลัก **เราควรจะได้พิจารณาดูถึงการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า แล้วเราก็เอามาพิจารณา บำเพ็ญเท่าที่เราจะทำได้** ไม่ใช่ทำเท่าเทียมพระองค์ได้ไม่มีทางเลย ไม่จำเป็นจะต้องทำอย่างนั้นด้วย แต่ว่าเราถอดเอาแบบมา**ปรับปรุงให้พอดีที่เราจะประพฤติได้ ตามควรแก่ฐานะของเรา** มันเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและอาจจะแน่นอนด้วย **ถ้าว่าเราเดินตามรอยของพระพุทธองค์ ในการบำเพ็ญบารมี** แต่อย่าลืมว่า ไม่ใช่พูดอวดดี ไม่ใช่พูดจ้วงจาบพระพุทธเจ้า ว่าจะทำได้เหมือนหรือเท่ากัน ถ้าทำได้เหมือนหรือเท่ากัน ก็เป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง เดี๋ยวนี้เรายังไม่ได้หวังถึงอย่างนั้น แต่ต้องการให้ไปทางนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นพระอรหันต์ แต่ยังเป็น

คนธรรมดา นี้ก็เรียกว่า อยู่อย่างน่าภาคภูมิใจ น่ายินดี คือมันมีการก้าวหน้า เลื่อนไปในทางสูง เรียกว่าตามรอยพระพุทธเจ้าได้จริงๆ

จะปฏิบัติตามพระพุทธบารมีได้เพียงไร

เรามา**พิจารณาดูบารมีของพระพุทธเจ้า**กันก่อน พร้อมทั้ง**สังเกตดูว่า จะปฏิบัติตามท่านได้สักเท่าไร**

๑. ทานบารมี

บารมีที่ ๑ ของพระพุทธเจ้า เรียกว่า **ทานบารมี** คือ บำเพ็ญให้เต็มในส่วนทาน คำว่า *ทาน* นี้แปลว่า *ให้สิ่งที่เราไม่อยากจะให้* นั่นแหละ เรามีเงินมีของมีอะไรก็ตาม เราไม่อยากจะให้ เราอยากจะเอาไว้เป็นของเรา เพราะเรามีความขี้เหนียว พูดกันตรงๆอย่างนี้ แต่ถ้าเรา**หัดทำลายความขี้เหนียว คือให้ นั่นแหละคือทาน** คือการให้ **บำเพ็ญให้มากให้เต็มเรียกว่า ทานบารมี** รักผู้อื่น เอื้อเฟื้อผู้อื่น มีความมุ่งหมายชัดเจนเจาะจงลงไป ว่า**จะให้สิ่งไรแก่ใคร ตามความเหมาะสม** หรือว่าเหมาะสมแก่ตัวผู้ให้ คือการทำลายความตระหนี่

เรื่องให้ทานนี้ เราฟังกันมากที่สุด ก็คือเรื่องพระเวสสันดรโพธิสัตว์ ให้ทานสิ่งของจนคนอื่นเขาโกรธเขาไม่คบ ออกไปอยู่ป่าก็ยังให้ทานลูกให้ทานเมียจนไม่มีอะไรเหลือ เรื่องพระเวสสันดรนี้ก็เป็นใจความของทานบารมี สังเกตเห็นว่า ในประเทศอินเดียเรื่องพระเวสสันดรนี้เขาสลักหินที่ภูเขา ที่พระเจดีย์ ที่อะไรกันมากที่สุดกว่าเรื่องอะไรทั้งหมด บรรดาหินสลักที่จะสอนประชาชนเรื่องศีลธรรมแล้ว เห็นสลักเรื่องพระเวสสันดรมากที่สุด คล้ายๆต้องการให้ราษฎรทั้งประเทศ ประชาชนทั้งหมดนั้นบำเพ็ญทานบารมี มีความรักผู้อื่น ทำลายความเห็นแก่ตัวด้วยการให้

เราจะทำได้เท่าไรก็ดูเอาเอง เราจะทำเท่าไรก็ทำเอาเอง ไม่มีใครมาเป็นนายเรา ไม่มีใครมาบังคับเรา เราก็ดูเอาเองว่า เราจะทำอย่างไร ทำเท่าไร แต่ควรจะสังเกตดูให้ดีว่า ทำแล้วมันมีผลอย่างไร อาจจะพบความจริงสักข้อหนึ่งว่า **จิตที่คิดให้นั้น สบายกว่าจิตที่คิดเอา**

ข้อนี้ก็พูดกันมาหลายครั้งแล้วว่า **จิตให้สบายกว่าจิตเอา** แต่ไม่ค่อยมีใครเชื่อ แล้วก็**มีคนที่คิดแต่จะเอาไม่ค่อยคิดที่จะให้** เราบอกเขาว่า จิตที่คิดจะให้น่ะ ดูให้ดี

นะ มันสบายกว่าจิตที่คิดจะเอา พูดแต่ปากมันเข้าใจยาก ฉะนั้นไปทำเอาเองก็แล้วกัน คือไปสังเกตดู เมื่อคิดจะให้ **เมื่อคิดให้ เมื่อให้ออกไปนั้นสบายอย่างไร** เมื่อคิดจะเอา แล้วก็ยังไม่ได้ **คิดจะเอาอยู่**นั่นแหละ **มันกระวนกระวายอย่างไร**

ให้คนอื่นกินแต่มันอิ่มอยู่ที่เรา ก็ไม่มีใครเชื่อ ใครเชื่อก็ดี **ถ้าไม่เชื่อก็ลองไปคิดดู**เถอะ ว่าให้คนอื่นกิน แต่มันอิ่มอยู่ที่เรา มันมาอิ่มที่เรา ถ้าเห็นอย่างนี้แล้ว คนนั้นก็จะบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่ง คนขี้เหนียวฟังไม่ออกแน่ หรือคนทั่วๆไปก็ฟังไม่ออก ว่าให้คนอื่นกินแล้วจะมาอิ่มอยู่ที่เราอย่างไร นี่เพราะว่าเขาไม่มีนิสัยแห่งทานบารมี ให้สุนัข กินแล้วมาอิ่มที่เรา นี่มันเท็จจริงเท่าไรก็ไปสังเกตดูเอง แต่ที่เห็นง่ายๆที่สุดซึ่งเชื่อว่าคงจะเคยผ่านมาแล้ว คือว่าให้ลูกรักกิน ให้ผัวรักกิน ให้เมียรักกิน นั่นแหละมาอิ่มที่เรา นี้มันคงจะพอมองเห็น

แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ได้หมายความอย่างนั้น ไม่ใช่เป็นลูกเป็นเมีย เป็นลูกที่รักใคร่พอใจอะไร เป็นธรรมดาสามัญทั่วไป เป็นคนอื่น **ให้คนอื่นกินแต่เราอิ่ม เพราะอาศัยความรู้สึกที่เป็นทาน** ความรู้ที่รักผู้อื่น เผื่อแผ่ให้ผู้อื่น

แล้วคนที่บำเพ็ญทานบารมีมีหลักว่า ยังไม่ได้ให้ผู้อื่นกินแล้วตัวเองยังไม่กิน อย่างนี้ก็มีอยู่มาก เมื่อก่อนมีมาก เดี๋ยวนี้หาดูไม่ค่อยได้ ถือกันถึงกับว่า ถ้าไม่มีอะไรมาก็ยังวางไว้ให้มดกิน เพราะมดมันหาง่าย วางลงไปตรงไหนก็มีมดมากินได้ ฉะนั้นเขาจึงวางให้มดกินเสียก่อน แล้วจึงค่อยกินเอง อาตมายังเคยเห็นอยู่หลายรายในที่บางแห่ง คนแก่ๆคนโบราณเขาทำอย่างนั้น เดี๋ยวนี้คงจะไม่มีแล้ว

นี้เรียกว่า **ทานบารมี ทำไปเถอะ จะลดความเห็นแก่ตัว** มันจะลดความขี้เหนียว ตระหนี่เหนียวคือความเห็นแก่ตัวลงไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหมดความขี้เหนียวหรือความเห็นแก่ตัวเกี่ยวกับข้อนี้ แล้วจิตใจจะเป็นอย่างไร? นี้ก็ต้องเป็นเรื่องที่รู้เอาเองอีกเหมือนกัน ไม่มีความขี้เหนียวเหลืออยู่ในใจ จิตใจจะเป็นอย่างไร? รู้เอาเอง แต่บางคนไม่กล้าทำ ไม่กล้าเอาอย่างพระเวสสันดร กลัวล่วงหน้า ก็เลยไม่ได้ทำเสียเลยก็มี อย่างน้อยมันก็**ควรจะลองดูบ้าง แม้ไม่ถึงขนาดพระเวสสันดร ก็พอรู้อะไรบ้าง ว่าการให้นั้นสบายกว่าการเอา**

นี้เป็นบารมีข้อที่ ๑ ที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ แล้วเราก็จะทำตามท่าน ตามที่สมควรจะทำ มันมีประโยชน์

กว้างขวาง จิตใจจะสูงขึ้นกว่าธรรมดา ปล่อยไปตามธรรมดา จิตใจไม่สูงถึงขนาดนี้ โดยสัญชาตญาณอย่างดีก็เป็นเหมือนแม่ไก่ มันเรียกลูกมากิน แม่ไก่จะเรียกลูกมากินอาหารก่อนมันกินเอง แต่อย่างนี้ไม่ใช่ทานบารมี เพราะว่ามันรักลูกไก่โดยสัญชาตญาณ มันก็ทำอย่างนั้น แต่ถ้ามันเป็นทานบารมี มันไม่ต้องเป็นอย่างนั้น มันให้คนอื่นกินได้

๒. ศีลบารมี

ข้อที่ ๒ เรียกว่า **ศีลบารมี** คำว่า *ศีล* แปลว่า *ปกติแห่งกายวาจา* ดังนั้น *ศีลก็คือความมีระเบียบบังคับตน ในด้านกายวาจา* สอนกันมาอย่างนั้น แต่ไม่ถูกนัก เพราะการบังคับกายวาจานั้น มันเลยไปถึงจิตด้วย ไม่เชื่อไปลองดู เราบังคับกายวาจาต้องการให้กายวาจาถูกต้องอย่างนี้ๆ ให้เป็นศีล ให้มีศีลงดงามอย่างนี้ แต่มันมีผลไปถึงจิตด้วยเสมอ ฉะนั้น **ศีลจึงไม่หยุดอยู่เพียงแค่กายวาจา ย่อมเข้าไปถึงจิตตามสัดส่วน** หรือเรียกว่าโดยอ้อม เพราะว่าเราไม่ได้เจตนา

ศีลบารมี คือความมีระเบียบ ทำอะไรอยู่ในความมีระเบียบ พวกเราทำตามสบายใจ ทำอะไรทำตามสบายใจ

ไม่ต้องมีระเบียบ ไม่ต้องรู้ระเบียบ ฉะนั้นมันจึงไม่ค่อยน่าดู โดยส่วนตัวเองก็ไม่น่าดู ยิ่งเกี่ยวกับผู้อื่นด้วยแล้วมันก็ยิ่งไม่น่าดู ฉะนั้น**ความปกติสงบสุขมันไม่ค่อยมี** เพราะมันไม่ค่อยมีศีล **เพราะไม่มีการบังคับกายวาจา** มันก็ไปกระทบกระทั่งกระแทกคนนั้นคนนี้เข้า แม้เรื่องส่วนตัว มันก็กระทบตัวนั่นแหละ ความไม่มีระเบียบไม่มีศีล ทางภายนอกมันกระทบคนนั้นคนนี้ ทางภายในมันก็กระทบตัวให้เดือดร้อนให้วุ่นวาย ให้มันยุ่งไปหมด ฉะนั้นลองมีศีล เป็นระเบียบ แล้วสงบ ไม่เกะกะเก้งก้างระรานอะไร

เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ดูเหมือนเขาถือเอาเรื่องเมื่อทรงเป็นพญานาค ถูกหมองูจับมาทำอันตราย ก็ไม่โกรธก็ไม่กัด อย่างนี้คือยินดีรักษาศีล **ไม่โกรธศัตรู ไม่ทำร้ายศัตรู** ศาสนาคริสเตียนเขาสอนมากและเน้นมากในเรื่องนี้ กลับสอนให้รักศัตรูเสียอีก เอาแต่เพียงไม่ทำร้ายศัตรูมันก็มีศีลมากอยู่แล้ว แต่ไปถึงรักศัตรู นี่มันก็มากที่สุด ไม่มีการกระทบกระทั่งใคร ให้ลำบาก ให้เดือดร้อน ให้วุ่นวาย ตัวเองมันก็พลอยได้รับผลอันนั้น ไม่วุ่นวาย ไม่ลำบาก ไม่เดือดร้อน

ขอให้ถือว่า **ความมีระเบียบนี้ จะต้องมีมาตั้งแต่ต้นที่สุด คือเด็กทารก** เพิ่งคลอดเป็นคนนี้ **เราต้องอบรมให้มีระเบียบ** ให้มีความถูกต้องอยู่ที่ความประพฤติของเขา พ่อแม่มักจะพูดว่าไม่มีเวลาที่จะอบรมเด็กเล็กๆเหล่านี้ให้ถูกต้อง ให้มีระเบียบ มันก็เกิดไม่มีระเบียบ มันก็เลยเตลิดไปจนถึงเป็นอันธพาล มันไม่เคารพรักนับถือแม้แต่พ่อแม่ นี่**เด็กที่ไม่ได้รับการอบรมในเรื่องนี้ ก็ไม่เคารพรักนับถือบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คนเฒ่าคนแก่ พระเจ้าพระสงฆ์** มันก็ไม่มี เพราะมันไม่มีระเบียบ

ระเบียบโบราณ ต้องเคารพคนเฒ่าคนแก่ แม้ไม่ใช่เป็นบิดามารดา แม้ไม่ใช่เจ้านาย ไม่ใช่อะไรของเรา แต่ถ้าเขาเป็นคนเฒ่าคนแก่แล้ว ก็ต้องแสดงความเคารพละเมิดไม่ได้ เพื่อให้จิตใจของเด็กคนนั้นมันอ่อนโยนไม่กระด้าง เป็นต้น นี่เหตุของความมีศีล พอทำผิดระเบียบ มันก็ละอายว่าเป็นคนบาป หรือมันกลัวว่าบาปนี้จะมาถึง

นี่เรื่องศีลนี้ขอให้ขยายความกว้างออกไป จนถึง**ทุกสิ่งที่เราเรียกว่าไม่ดี ต้องไม่ทำ** ให้มีคำว่าบาปกับคำว่าบุญ เป็นคู่เปรียบกันอยู่ ให้เด็กๆรู้จักเลือกเอาฝ่ายบุญ

ไม่เอาฝ่ายบาป ซึ่งสมัยโบราณนั้นเขาสอนกันมาก เขาอบรมกันมาก เดี๋ยวนี้ไม่มีสอน เรียนแต่หนังสือกับเรียนวิชาชีพ ไม่มีการสอนเรื่องบุญเรื่องบาป พ่อแม่ก็ไม่สอน โรงเรียนก็ไม่สอน เด็กก็**ไม่รู้บุญและบาป มันก็ไม่กลัวบาป มันก็เปลี่ยนลัทธิเปลี่ยนศาสนา ถือว่าได้แล้วก็เป็นดี** บุญหรือบาปไม่รู้ ได้แล้วก็เป็นดี นี่มันไม่มีศีลได้ดอกคนอย่างนี้

เมื่อสมัยอาตมายังเล็กๆยังจำได้อยู่ ว่าได้รับคำสั่งสอนเรื่องนี้มาก นอนสายก็บาปนะ เด็กสมัยอาตมา**นอนสายก็ได้รับคำสั่งสอนว่าบาป ขี้เกียจทำงาน ขี้เกียจก็บาป** บางทีไม่อาบน้ำก็บาปแล้ว ไม่ต้องพูดถึงว่าไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไปตีไปทะเลาะวิวาทอะไร แม้แต่นอนสายก็บาป ขี้เกียจก็บาป มันก็เลย**ป้องกันได้มาก ที่จะทำผิดระเบียบ ผิดศีลผิดอะไร** มันก็มีไม่ได้ **เพราะมันกลัวบาปแล้วอุตส่าห์ทำที่เขาเรียกว่าบุญ** ฟังดูแล้วก็เป็นเรื่องงมงาย ซึ่งคนสมัยนี้หรือว่านักเรียน **นักศึกษาสมัยนี้เขาหัวเราะเยาะว่าเรื่องงมงาย** นอนสายก็บาป ขี้เกียจก็บาป ข้ามเท้าคนอื่นก็บาป อะไรๆก็บาปไปเสียหมด มันต้องระวังแล้วใครจะดีกว่าใคร

นักเรียนนักศึกษาสมัยนี้ที่ถือว่าไม่บาปนั้น มันดีไปถึงไหน ไปดูเถอะ ไปดูเถอะที่ว่า มันขี้เกียจก็ไม่บาป นอนสายก็ไม่บาป ข้ามตีนเขาก็ไม่บาป พูดหยาบคายก็ไม่บาป **อะไรก็ไม่บาป** ก็ดูคำพูดของนักเรียนนักศึกษาสมัยนี้ เป็นคำพูดกักขละหยาบคาย ไม่สมกับเป็นนักศึกษาเลย **นี่คือความไม่มีศีล** ไม่มีระเบียบ ไม่อยู่ในระเบียบ ไม่เคารพระเบียบ เห็นว่างมงาย ระเบียบต่างๆ ที่คนโบราณสร้างไว้ เขาเห็นว่างมงายเขาไม่เอา

เราชวนกันมีศีลตามอย่างพระพุทธเจ้า แล้วอบรมลูกเด็กๆทารกของเราให้มีศีลให้อยู่ในระเบียบที่มีประโยชน์ ถ้าฝืนระเบียบก็เรียกว่าบาป แล้วมันก็มีบาป ที่มันกลัวหรือละอาย เมื่อได้ทำลงไปก็ละอาย ก็คิดดูเอาเองว่าเด็กๆ ของเราจะเป็นอย่างไร บ้านเมืองของเราจะเป็นอย่างไร เด็กเหล่านี้โตขึ้นแล้วก็มีศีล

๓. เนกขัมมบารมี

ทีนี้ **บารมีข้อที่ ๓** เรียกว่า **เนกขัมมะ** แปลว่า **หลีกออก** หลีกออกจากอะไร? **หลีกออกจากกาม** ถ้าพูดให้ธรรมดาสามัญ ก็หลีกออกจากอำนาจของกามารมณ์ **อย่าให้อำนาจ**

ของกามารมณ์ครอบงำใจเราได้ ก็เรียกว่าหลีกออกจากกามหรือเนกขัมมะ ไม่ต้องบวช อยู่ที่บ้านแต่อย่าให้อำนาจกามารมณ์ครอบงำได้ ให้อยู่นอกอำนาจของกามารมณ์เสมอ นี้ก็เรียกว่าเนกขัมมะได้ร้อยเปอร์เซนต์เหมือนกันแหละ ที่เขาไปบวชนั้นเพื่อให้มันง่าย เพื่อให้มันเข้ารูปเข้าระเบียบแล้วมันง่าย มันเป็นเรื่องทำไปตามระเบียบพร้อมๆกันไปมันง่าย แต่ถ้ายังบวชไม่ได้จะทำอย่างไร จะล่มหัวจมกามลงไปอย่างนั้นหรือ? มันก็ไม่ถูก ฉะนั้นถ้าจะตามรอยพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ ก็หลีกออกมาเสียจากอำนาจของสิ่งที่เราเรียกว่า กามารมณ์

เดี๋ยวนี้เด็กๆวัยรุ่นหนุ่มสาว ก้มหัวเข้าไปเป็นทาสของกามารมณ์หมดเนื้อหมดตัว ไม่มีความหมายของเนกขัมมะ แล้วบ้านเมืองเป็นอย่างไร โลกนี้เป็นอย่างไรก็ดูเอาเองก็แล้วกัน ถ้าคนเหล่านี้เขาถือว่า กามารมณ์นี้มันเหมือนกับภูตผีปีศาลมาครอบงำ มาข่มเหง มาลิดรอนเสรีภาพ ลิดรอนอิสรภาพของเราจนหมดสิ้น แล้วเราก็ถือว่าเป็นปฏิปักษ์ เป็นศัตรูผู้ลิดรอนเสรีภาพ อิสรภาพแห่งจิต ก็เลยคิดปฏิวัติอำนาจกามารมณ์ ไม่ไปลุ่มหลงกับมัน ไม่ไปเป็นบ่าวเป็นทาสของมัน นี้คือ เนกขัมมะ

ในบ้านในเรือนในที่ทุกหัวระแหง เดี๋ยวนี้คนบูชามัน หาเงินได้เท่าไรก็เอาไปซื้อหาสิ่งเหล่านี้หมด รายได้ไม่พอใช้ เงินเดือนไม่พอใช้ ข้าราชการส่วนมากส่วนใหญ่เงินเดือนไม่พอใช้ เพราะไปเป็นทาสของกามารมณ์ แล้วมันยุ่งไปถึงคอรัปชั่นอื่นๆ ฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างอื่นๆอีกมากมาย เดือดร้อนกันไปเป็นวงกว้าง ถ้าเขาถอนตัวออกมาจากความเป็นทาสของกามารมณ์ เรื่องเหล่านั้นก็จะหมดไป จะพลอยเป็นสุขสงบกันมากทีเดียว เงินเดือนจะเหลือใช้

คำว่า **กามารมณ์** โดยเฉพาะก็**หมายถึงเรื่องเพศหญิงเพศชาย รสอันเกิดจากเพศ**เรียกว่ากามารมณ์ แล้วก็มีอำนาจมาก บรรดาสิ่งที่จะครอบงำจิตใจของคนกันแล้วละก็ **กิเลสประเภทนี้ร้ายกาจที่สุด**มากด้วย เราควรจะรู้ว่าอันนี้ เป็นอย่างนี้**เป็นสิ่งที่ทำลายมนุษย์ให้หมดเสรีภาพ** แล้วก็ทำไปอย่างไม่มีความรับผิดชอบอะไรๆ ลุ่มหลงในสิ่งนี้ ใครจะเป็นอย่างไรก็ตามใจ คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็ตามใจ สามีมีเงินเดือนเท่าไรก็เอาไปซื้อหากามารมณ์หมด ทางบ้านทางครอบครัวจะเดือดร้อนอย่างไรก็ตามใจ นี่มันเป็นได้ถึงอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นเรื่องที่เร้นลับอยู่เรื่องหนึ่งของมนุษย์ ว่า**มนุษย์นี้ถ้าปล่อยไปตามเรื่องแล้ว**

มันก็ไปเป็นทาสของกามารมณ์ จมอยู่ในกามารมณ์

กามารมณ์นี้ในภาษาพระอริยเจ้าเรียกว่า *เปือกตม โคลนเหลวที่ตกลงไปแล้วจม แล้วขึ้นยาก* เรียกว่า *ปังกะ* หรือ *เปือกตม* จมแล้วขึ้นยาก ในภาษาพระอริยเจ้าเรียกกามารมณ์ว่าเปือกตม เมื่อจะบำเพ็ญบารมีเพื่อไปข้างหน้าเพื่อสูงขึ้น หรือว่าถูกทางแล้วก็จะต้องไม่จมลงในเปือกตมหลีกออกไปเสียจากเปือกตม แล้วก็ไม่ตกลงไปในเปือกตม ก็อยู่เหนือเปือกตม แล้วก็เยาะเย้ยเปือกตมได้ว่า กูรู้จักมึงจะมาทำอะไรกูไม่ได้ อย่างนี้ก็เรียกว่า **หลีกออกมาจากเปือกตม เป็นเนกขัมมะ** จะสอนลูกหลานในเรื่องนี้กันอย่างไร? ถ้าพ่อแม่ก็จมเปือกตมถึงคออยู่แล้ว มันก็ไม่รู้จะสอนลูกหลานของตนอย่างไร? มันต้องกู้กันใหม่หมดเลย แต่ถึงอย่างไรก็ดี ก็ไม่ควรจะยอมแพ้

สรุปความว่า **สิ่งเอร็ดอร่อยทางเนื้อหนังทั้งหมด** ไม่เฉพาะเรื่องเพศอย่างเดียว แต่ในที่สุดมันก็**ไปรวมเรื่องเพศ**ทั้งนั้น **เป็นสิ่งที่ต้องหลีกออกมาเสีย อย่าไปอยู่ในอำนาจของมัน** เราจะเป็นอิสระ แล้วก็จะสบาย **ถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ก็ต้องชนิดที่ควบคุมได้** คือไม่ตกไม่จมลงไปในเปือกตม

ที่จริง**หลักของศาสนาก็ไม่ได้ห้ามขาด ว่าอย่าไปเกี่ยวข้องกับกามารมณ์** หรือเพศ **แต่เขาสอนให้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยถูกต้อง** ไม่เป็นอันตราย ไม่ตก ไม่จมลงไปในเปือกตมนั้น แล้วกลับเป็นผลดี ศาสนาบางศาสนายกย่อง ยกย่องการแต่งงานการสมรสกัน มีการสืบพันธุ์มีลูกมีหลานที่ดี เขายกย่องเป็นการบุญการกุศล ตามความประสงค์ของพระเป็นเจ้า ถึง**ศาสนาพุทธก็ไม่ได้ติเตียนสำหรับคนทั่วไป**

ฆราวาสทั้งหลายเข้าไปเกี่ยวข้องกับกามารมณ์ด้วยความรู้สึก แล้วก็ไม่พ่ายแพ้ **คงห้ามแต่พวกบรรพชิต** พวกพระพวกบรรพชิตเท่านั้น ที่จะไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ แต่ถ้าเป็น**ฆราวาสก็เข้าไปเกี่ยวข้องโดยถูกวิธีตามสมควร ด้วยสติสัมปชัญญะไม่มีผิดพลาด แล้วไม่เท่าไรมันก็เอือมระอาไปเอง** มันก็หลีกเลี่ยงออกไปเอง นี้ก็เป็นธรรมดาเหมือนกัน เมื่อจิตมันสูงขึ้นในระยะสุดท้ายบั้นปลายแห่งชีวิต มันก็ถอนตัวออกมาจากสิ่งเหล่านี้ได้

เดี๋ยวนี้ต้องต่อสู้ ต้องควบคุม เพราะว่ามันยิ่งตกอยู่ใต้อำนาจของความรู้สึกสัญชาตญาณข้อนี้ เพราะว่าธรรมชาติมันสร้างต่อมแกลนด์ สำหรับความรู้สึกอันนี้

ใส่มาเต็มในตัวคน ก็ต้องต่อสู้ให้อยู่ในระเบียบ **การต่อสู้ให้อยู่ในระเบียบอันเกี่ยวกับกามารมณ์นั้น ก็เรียกว่า เนกขัมมบารมี** บำเพ็ญบารมีที่จะหลีกออกไปเสียจากการครอบงำของกามารมณ์นั่นเอง

๔. ปัญญาบารมี

บารมีข้อที่ ๔ เรียกว่า **ปัญญา** แปลว่า **ความรู้ทุกอย่างที่ควรจะรู้** *ปะ* แปลว่า*ครบ* *ญา* แปลว่า *รู้* *ปัญญา* แปลว่า*รู้ครบ ครบก็คือครบทุกอย่างที่ควรจะรู้* ไม่ต้องเหลือเฟือ ไม่ต้องเฟ้อ ไม่ต้องไปรู้ในส่วนที่ไม่ต้องรู้ เดี๋ยวนี้คนเข้าใจผิด รู้ในสิ่งที่ไม่ต้องรู้ แล้วก็เสียเวลาเปล่าๆ โดยเฉพาะระบบการศึกษาในโลกปัจจุบันให้เด็กๆเรียนสิ่งที่ไม่จำเป็นมากเกินไป ไม่มีประโยชน์อะไรที่ควรจะรู้ จำเป็นอย่างยิ่งกลับไม่ได้เรียน เด็กไปรู้เรื่องอะไรที่มันเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์มากจนเฟ้อ ส่วนเรื่องที่ควรจะรู้ว่าพ่อแม่มีคุณ นี้ไม่รู้ เด็กๆเหล่านี้ไม่รู้ว่าบิดามารดามีพระคุณ นี่เรื่องอย่างนี้กลับไม่รู้ แต่เขารู้เรื่องบนฟ้าใต้ดิน เรื่องวิทยาศาสตร์เรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องอะไรเหลือประมาณ นี่การศึกษาปัจจุบันนี้มันเป็นเสียอย่างนี้

อาตมาอยากจะพูดให้แคบเข้ามา **ที่เกี่ยวกับศาสนา** โดยตรง แล้ว**เกี่ยวกับชาวพุทธ**เรา เช่น เขาจะมัวถามว่า ตายแล้วเกิดไหม อะไรไปเกิด ไปเกิดอย่างไร ช่วยบอกที **นั่นมันคือเรื่องที่ไม่ต้องรู้** เรื่องคนโง่เรื่องบ้า เรื่องคนบ้าคนโง่ มันจะต้องไปรู้อย่างนั้น มันไม่ต้องรู้ **มันรู้แต่ว่าที่นี่จะต้องทำอย่างไร**ต่างหากเล่า **จะต้องรู้ว่าที่นี่เดี๋ยวนี้จะต้องทำอย่างไร ทำให้ถูกเถอะ พอแล้ว** มันจะเกิดก็เป็นผลดี มันจะไม่เกิดก็เป็นผลดี มันจะเกิดด้วยอะไรมันก็ยังเป็นผลดี ถ้าเรารู้อยู่ว่าที่นี่เราจะต้องทำอะไรเดี๋ยวนี้ เพราะว่าถ้าเราทำถูกต้องที่นี่เดี๋ยวนี้แล้ว มันก็ไม่ตกนรกที่ไหนเมื่อไร แม้ไปเกิดอีกก็ไม่ตกนรก ถ้าทำให้ถูกต้องที่นี่เดี๋ยวนี้ **ถ้าทำให้ถูกต้องที่นี่แล้วมันก็ได้สวรรค์แน่** ที่นี่ก็ได้สวรรค์ ตายไปก็ต้องได้สวรรค์

ก็เป็นอันว่า **รู้จักทำให้ถูกต้องที่นี่และเดี๋ยวนี้มันเพียงพอ** มันจะเกิดหรือไม่เกิดก็ตามใจมันเถอะ มันมีผลดีทั้งนั้นแหละ ทีนี้จะไปให้บอกว่า เกิดหรือไม่เกิด มันก็ต้องเชื่อคนอื่น เพราะว่าเห็นเองไม่ได้ นี้เป็นเรื่องของคนโง่ที่จะต้องเชื่อคนอื่น **พระพุทธเจ้าท่านไม่สอนให้เชื่อคนอื่น ท่านสอนให้เห็นสิ่งที่รู้สึกด้วยใจของตน**เช่น

ทำผิดมันร้อนเป็นนรก ทำที่นี่ร้อนที่นี่ แล้วก็ร้อนตลอดไป ทำถูกเป็นสวรรค์อยู่ที่นี่ในจิตใจ รู้สึกได้ด้วยตนเอง แล้วก็ทำก็แล้วกัน ฉะนั้นเรา**ไม่ต้องรู้ก็ได้ ว่าตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด ถ้ารู้ก็ต้องเชื่อคนอื่นเท่านั้นแหละ** มันมองเห็นไม่ได้ นี่เรื่องที่สำคัญแท้ๆ ที่มาเกี่ยวข้องอยู่กับพุทธบริษัท ฉะนั้น **พระพุทธเจ้าท่านจึงไม่ทรงตอบปัญหาเรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด**

ถ้าจะให้ตอบก็ตอบได้เหมือนกันว่า แล้วแต่เหตุปัจจัยของมัน ถ้ามันจะมีเหตุปัจจัยให้เกิดมันก็เกิด ไม่มีเหตุปัจจัยให้เกิดมันก็ไม่เกิด รู้เท่านี้ก็พอ แต่ว่าเดี๋ยวนี้จะต้องทำอย่างไร เดี๋ยวนี้จะต้องทำแต่สิ่งที่ถูกต้องที่สุดดีที่สุด ที่เรียกว่าบำเพ็ญบารมีนี้ก็ได้ อยู่ตลอดเวลาก็พอแล้ว เพราะว่าอย่างน้อยเราก็รู้สึกเป็นสุขสบาย มีสวรรค์ มีมรรคผล นิพพาน อยู่ในจิตใจของเรา มันเกินกว่าที่จะถูกต้องเสียแล้ว มันพิสูจน์อย่างยิ่งอยู่แล้ว แล้วมันก็รับประกันถึงโลกหน้าโลกอื่นด้วยถ้ามันมี ถ้ามันมี**เพราะมันเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกันได้** ทำถูกในโลกนี้เป็นเหตุปัจจัยที่ถูกตลอดไป **สนใจแต่เรื่องทำให้ถูก**

แต่ถ้าจะเกณฑ์ หรือว่าอยากจะรู้ว่าเกิดหรือไม่เกิด ให้ยึดถือไว้เป็นหลักสำหรับจะปฏิบัติความดีก็ได้เหมือนกัน เขาจึงมาอีกไม้ใหม่อีกทางหนึ่งว่า ถือว่าตายแล้วเกิดนั้นได้เปรียบ ถือลัทธิว่าตายแล้วต้องเกิดอีกนั่นแหละได้เปรียบ เพราะจะได้ทำดีไว้มากๆ แต่**ที่จำเป็นกว่าหรือก่อนกว่าก็คือว่า ทำอย่างไร อยู่ที่นี่เดี๋ยวนี้จะต้องทำอย่างไรจึงจะถูกเรื่อง** แล้วก็ทำให้มากเข้าไว้ ถ้ารู้อย่างนี้หมดก็เรียกว่ามีปัญญารู้ครบถ้วนตามที่ควรจะรู้

ข้อนี้จะเอาพระพุทธเจ้าเป็นประมาณสำหรับเราไม่ได้ เพราะว่าท่านเป็นพระพุทธเจ้า ท่านต้องรู้มากมายเพื่อสอนคนอื่นด้วย ฉะนั้นความรู้ของท่านต้องมากมายกว่าจะเรียกว่าพอ ส่วนเราไม่ต้องการเป็นพระพุทธเจ้า **รู้เพียงว่าจะอยู่กันเป็นสุขในโลกนี้ ทั้งตนเองและผู้อื่น เท่านี้มันก็พอแล้วนอกนั้นก็ไปรู้ให้มันยุ่งหัวทำไม** ให้มันเหน็ดเหนื่อยทำไม เหมือนที่การศึกษาที่เขาให้กันสมัยนี้ มันเกินไม่ได้ใช้ดอก ทำให้คนเสียเวลามาก เปลืองเวลามากจนไม่ได้ไปรู้สิ่งที่ควรจะรู้ คือเรื่องธรรมะหรือเรื่องศาสนา

ขอให้เรียนเรื่องหนังสือ เรื่องอาชีพเรื่องวิทยาศาสตร์อะไรมันมากเกินไป จนไม่ได้เรียนว่า เป็นมนุษย์กันนี่เป็น

อย่างไร เป็นมนุษย์กันให้ถูกต้องนี้ต้องเป็นอย่างไร ข้อนี้ไม่ได้เรียน เด็กๆของเราเลย**เป็นมนุษย์กันไม่ถูก เป็นมนุษย์ของกิเลสไปหมด เป็นมนุษย์ของกามารมณ์ไปหมด** เพราะไม่ได้เรียนให้เพียงพอตามที่ควรจะเรียน ไม่ได้รู้ให้เพียงพอตามที่ควรจะรู้ แล้วมันก็เสียหายอย่างนี้ ฉะนั้น **สิ่งไรจำเป็นที่สุดสำหรับความเป็นมนุษย์ รีบทำให้พอสำหรับรู้ แล้วก็ปฏิบัติทีหลัง ต้องรู้ก่อนไม่อย่างนั้นปฏิบัติไม่ได้** แล้วก็ให้ลูกเด็กๆของเรารู้พอ พอสำหรับจะเป็นเด็กที่ดี เป็นผู้ใหญ่ที่ดีขึ้นมาตามลำดับ ส่วนที่เฟ้อนั้นไม่ต้องเรียน ครูให้เรียนมากเกินไป จนเด็กไม่ได้เรียนสิ่งที่ควรจะรู้

นี้เป็นเหตุให้**เด็กๆของเราไม่มีศีลธรรม เพราะการศึกษามันเหมือนกับหลับตา โง่เขลา บรรจุที่ไม่ควรจะต้องรู้มากเกินไป** เพราะเขากลัวว่าจะไม่ดีเหมือนฝรั่ง ไม่ดีทันฝรั่ง พวกฝรั่งที่รู้มากๆ ทำตัวเองให้สงบสุขได้ที่ไหน ฝรั่งที่รู้มากๆมันทำโลกนี้ให้สงบสุขได้ที่ไหน เพราะมันพลาดออกไปจากสิ่งที่ควรรู้ เรายังไปตามก้นเขาอยู่อีก

เลือกเอาปัญญาตามแบบของพระพุทธบริษัท แล้วมันก็จะมุ่งไปยังที่ดับทุกข์ได้ ที่นี่และเดี๋ยวนี้ ฉะนั้น**ต้องดูที่ตัวความทุกข์ เรียนที่ตัวความทุกข์** เกิดมาจากอะไร

ทำลายต้นเหตุอันนั้นเสียให้ได้ไม่ต้องมีความทุกข์ที่นี่และเดี๋ยวนี้ นี่เรียกว่า**ความรู้ที่ถูกต้อง และต้องมีให้เพียงพอ**ที่รู้เกิน จนเด็กเดี๋ยวนี้จะต้องหาบหนังสือไปโรงเรียนแล้ว เด็กๆเล็กๆกระเป๋ามันหนักอึ้งแทบจะพาไม่ไหวแล้ว มันเรียนหมดนั้นมันก็ไม่มีเรื่องดับทุกข์เลย มันไม่มีเรื่องให้รู้ว่า พ่อแม่นี้คืออะไรเลย เด็กๆยังไม่รู้ว่าพ่อแม่คืออะไร แต่เรียนหนังสือตั้งหอบๆ เพราะเขาให้เรียนสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องรู้มากเกินไป ฉะนั้นคำว่า **ปัญญา แปลว่ารู้อย่างเพียงพอ ในเรื่องที่ควรจะรู้ แล้วเอาไปปฏิบัติให้เพียงพอที่จะต้องปฏิบัติ ก็ดับทุกข์ได้**

๕. สัจจบารมี

ทีนี้ **บารมีข้อที่ ๕** เรียกว่า **สัจจะ** *สัจจะ แปลว่า จริง ว่าเที่ยง ว่าไม่หลอก มีความจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง* ถ้าใครไม่เคยได้ยินอย่างนี้ ก็ช่วยได้ยินเดี๋ยวนี้เถอะว่า อาตมาบอกว่า สัจจะความจริงนั้น ให้มันจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตัวเอง จริงอย่างอื่นไม่สำคัญเท่า ถ้าจริงอย่างอื่น มันก็มาขึ้นรวมเป็นบริวารของจริงนี้ทั้งนั้นแหละ พูดจริงทำจริง จริงต่อเวลา จริงต่อหน้าที่การงาน จริงต่อเพื่อนมนุษย์ จริงต่ออะไรก็ตามใจ

มันจะมารวมอยู่ที่ จริงต่อความเป็นมนุษย์ของตัว ถ้าตัวรู้จักความเป็นมนุษย์ว่ามีค่าสูงสุด จริงต่อความเป็นมนุษย์แล้ว มันก็ต้องทำให้ชีวิตของเขาเป็นมนุษย์ที่ดีที่สุด ที่มีค่าที่สุด ฉะนั้น**เขาต้องจริงอย่างยิ่ง จริงที่สุดกับความเป็นมนุษย์ของเขา** เมื่อพระพุทธเจ้าท่านจะเป็นพระพุทธเจ้า ท่านก็จริงต่อความเป็นพระพุทธเจ้า หรือจริงต่อการที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ท่านบำเพ็ญบารมี

เขาเรียกว่าภาษาโลก ว่าจริงต่อตนเอง ภาษาโลกก็พูดได้จริงต่อตัวเองพอแล้ว มันจะจริงไปทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ถ้าภาษาธรรมสูงๆนั้นเขาไม่ว่ามีตัวเอง ไม่มีตัวตน มันก็จริงต่อธรรมะ **จริงต่อธรรมะคือความถูกต้องในการเป็นมนุษย์ของตัวเอง** เดี๋ยวนี้เราจะพูดอย่างภาษาธรรมดาๆ ชาวบ้านทั่วไป จริงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง

เมื่อยืนยันว่าเป็นมนุษย์ อยากเป็นมนุษย์ ต้องการเป็นมนุษย์ ยึดถือความเป็นมนุษย์ ก็ต้องจริงต่อความเป็นมนุษย์ ดังนั้นจึงต้องทำทุกอย่างที่ให้ความเป็นมนุษย์นั้นมันสมบูรณ์ เหมือนกับที่เรากำลังเรียนปัจจัยแห่งความเป็นมนุษย์ ทั้งด้านกายและด้านจิต **เมื่อจริงต่อตัวเองแล้วก็ มันก็จริงต่อหน้าที่การงาน**แหละ เพราะว่า

มัน**ต้องมีหน้าที่การงาน มันจึงจะเป็นมนุษย์อยู่ได้** หรือเป็นมนุษย์ที่ดีได้ และจริงต่อเวลา **เพื่อให้หน้าที่การงานนั้นลุล่วงไปด้วยดี** มันต้อง**จริงต่อผู้อื่น ไม่ให้เขาเกลียด** เขาเกลียดแล้วเขาไม่เล่นด้วย เขาไม่ร่วมมือด้วย มันก็เป็นไปไม่ได้ มันทำไม่ได้ ฉะนั้นเรื่องจริงต่อเวลา จริงต่อหน้าที่การงาน จริงต่อเพื่อนฝูง จริงต่อผู้อื่นนี้ มันก็มารวมอยู่ที่ว่า จริงต่อตัวเราเอง

เดี๋ยวนี้ไม่รับผิดชอบนี่ ว่าเราจะเป็นอะไรให้ได้ ไม่รับผิดชอบ ทำเพ้อๆๆไปพอได้อวดคนเท่านั้น ว่าได้ปฏิบัติข้อนั้นได้ปฏิบัติข้อนี้ ได้ปฏิบัติข้อนั้น ปฏิบัติมากมายพอได้อวดคน แล้วก็ไม่รู้ว่าทำไปทำไม เพื่อตัวเองที่ตรงไหน

นี้เรียกว่าสัจจะ จริงไม่หลอก เป็นมนุษย์จริง ไม่เป็นมนุษย์หลอก ถ้าหลอกก็เป็นผี ไม่ได้เป็นมนุษย์ ฉะนั้นจริงต่อความเป็นมนุษย์ มันก็พอ

๖. วิริยบารมี

บารมีที่ ๖ เรียกว่า **วิริยะ นี้เป็นธรรมะเครื่องมือ** *วิริยะ* นี้แปลว่า *ความกล้าหาญ ความพากเพียรอย่างกล้าหาญ* มันปนกันอยู่ ความกล้าหาญกับความเพียรนี้

ถ้ามันไม่เข้มแข็งไม่กล้าหาญ มันก็เพียรอยู่ไม่ได้ ถ้ามันจะเพียรได้มันต้องเข้มแข็งและกล้าหาญ ฉะนั้น คำว่าวิริยะ แม้จะแปลว่าเพียร วิริยะมาเป็นพิริยะ มาเป็นเพียรในภาษาไทยนี้ ภาษาบาลีเขามีความหมายทั้งเข้มแข็งกล้าหาญบวกกัน มีคำอื่นเช่นคำว่า *วายามะ* คือคำว่าพยายามในภาษาไทย *ภาษาบาลี* ว่า *วายามะ* นั่นแหละ คือ*ความพากเพียรล้วนๆ* แต่ถ้าคำว่าวิริยะ แล้ว*มันต้องกล้าหาญบากบั่นบึกบึนอะไรรวมอยู่ด้วย* ในที่นี้ใช้คำว่า วิริยะ ในฐานะที่เป็นบารมี กล้าหาญบากบั่นพากเพียร ไม่กล้าหาญไม่แน่ใจ มันก็เพียรไปไม่ได้ ฉะนั้นถ้าเพียรได้หมายความว่ามันก็เด็ดขาด มันก็มีความกล้าหาญ ความแน่ใจอะไรที่เพียงพอ เรื่องนี้ก็เหมือนกันแหละ เขาต้องอบรม

เดี๋ยวนี้คนขี้เกียจ ไม่อยากทำงาน แต่อยากได้สนุกสนานเอร็ดอร่อยมากที่สุด พูดว่าทุกคนในโลกเป็นคนขี้เกียจเพราะไม่อยากทำงาน อาตมาพูดได้เลยว่าแม้ทุกคนที่นั่งอยู่นี่ไม่มีใครอยากทำงาน ที่ทำงานเพราะจำเป็นบังคับ โดยเนื้อแท้ไม่ได้อยากทำงาน ที่ต้องทำนาทำไร่ทำราชการอะไร เพราะว่าความจำเป็นมันบังคับ โดยเนื้อแท้มันก็**ขี้เกียจ ไม่ต้องทำแหละดี** เอาเงินเดือน

มากๆแล้วงานไม่ต้องทำ มันต้องการอย่างนั้น เดี๋ยวนี้มันเป็นอย่างนั้นนะ มันก็ผิดหลักนี้แล้วนะ หลักอันนี้มันต้องกล้าหาญและพากเพียร มันจึงจะผลิตประโยชน์ออกมาได้ เพื่อตนเองและผู้อื่น ถ้าเอาตามที่ว่ามันขี้เกียจแต่มันอยากได้เงินเดือนมากๆ มันก็วินาศแหละ โลกนี้มันก็วินาศ เอาเงินเดือนมาให้มากๆแล้วงานไม่ต้องทำกันทุกคน แล้วโลกมันจะอยู่ได้อย่างไร แต่แล้วคนในโลกนี้มันก็เป็นอย่างนั้นจริง ไม่มีใครอยากทำงานด้วยความสมัครใจ นอกจากทำด้วยความจำเป็นบังคับ เพราะฉะนั้นเขายังไม่เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ละอายกันเสียบ้าง

ไปคิดเสียใหม่ให้เห็นว่า **การทำหน้าที่คือความเป็นมนุษย์ ความเป็นมนุษย์อยู่ที่หน้าที่** ธรรมะอยู่ที่หน้าที่ ทำหน้าที่คือมีธรรมะ มีธรรมะคือมีหน้าที่ มีหน้าที่เป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ต้องมีหน้าที่ ฉะนั้นอย่าทำงานด้วยความจำเป็นจำใจ หรือความจำเป็นบังคับเลย จงทำอย่างสนุกสนาน พอใจว่ามันเป็นหน้าที่ ที่ทำให้เกิดความเป็นมนุษย์ เพราะเราได้เป็นมนุษย์ เราพอใจฉะนั้นเรารักหน้าที่ เราก็อยากทำงานอย่างยิ่งเลย ได้ทำงานอย่างยิ่ง เป็นมนุษย์ที่ดีที่สุดนี้ ควรจะถือว่ามันแพง

กว่าเงินเดือน เงินเดือนกี่พันกี่หมื่น มันก็ไม่มีค่าเท่ากับว่าความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง การเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องมีได้เพราะการทำหน้าที่ ไม่ใช่เพราะมีเงินเดือนสูง เงินเดือนสูงมันฟลุคบังเอิญก็ได้ เอาเปรียบเขาก็ได้ อะไรก็ได้ ไม่มีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องอยู่ที่เงินเดือนมาก แล้วยิ่งมีเงินเดือนมาก ดูเหมือนจะยิ่งเอาเปรียบมาก ทำงานแต่น้อย ทำงานไม่คุ้มค่าเงินเดือน พวกเงินเดือนมากทำงานไม่คุ้มค่าเงินเดือนทั้งนั้นแหละ ไปดูเถอะ พวกเงินเดือนน้อยๆเสียอีก บางทีจะทำงานคุ้มค่าเงินเดือน

ลูกศิษย์พระพุทธเจ้า สาวกพระพุทธเจ้ารับแต่น้อย เหมือนกับมีเงินเดือนน้อย แล้วก็ทำงานมาก ถ้าเขาเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นพระเป็นเณรเป็นอะไรก็ตาม ไม่อยากจะรับเงินเดือนซึ่งเป็นฝ่ายเจ้าหนี้ รับมาแล้วมาทำให้เป็นลูกหนี้ แต่เราอยากจะทำโดยไม่ต้องเอาเงินเดือน ไม่ต้องเอาอะไรตอบแทน นี่เพราะเห็นว่าการทำนั้นมันมีค่ามากกว่าเงินเดือนหรือผลที่ได้รับ แต่ที่ต้องมีอาหารกินเลี้ยงชีวิตอยู่ได้นี้เป็นของธรรมดา มันก็**ต้องรับเพียงว่ารับปัจจัย ๔** รับอาหารบิณฑบาต รับเครื่องนุ่งห่มอะไรไปพอมีชีวิตอยู่ได้ อย่างนี้มันเป็นเพียงส่วนน้อย **ต้องถือว่า**

ทำงานคุ้มค่าปัจจัยสี่ที่รับมาจากทายก นี้พวกข้าราชการฆราวาสที่มีเงินเดือนมากๆนั้นระวังให้ดี ทำงานคุ้มค่าเงินเดือนหรือเปล่า?

ข้าราชการ แปลว่า *ผู้ทำงานของพระราชา* คำว่า ราชา *ราชา* นี้*แปลว่าพอใจ* พอใจ ถ้าใครยังไม่ทราบก็อยากจะขอให้ทราบว่า ในพระบาลี ในพระไตรปิฎกเอง เป็นพระพุทธภาษิตเอง เล่าเรื่องมนุษย์มีขึ้นมาในโลกยุคแรกที่สุด เป็นมนุษย์ยุคแรกที่สุดในโลก รู้จักทำมาหากิน ทำไร่ทำนา แล้วขโมยเบียดเบียนกันอย่างนั้นอย่างนี้ ด้วยความเห็นแก่ตัว มนุษย์เหล่านั้นเดือดร้อนอย่างยิ่ง ก็ตกลงกันว่า จะมอบหมายให้ผู้มีอำนาจปกครอง เขาเลือกเอาคนที่เก่งกล้า สติปัญญาสามารถ ร่างกายแข็งขันน่าเกรงขาม เลือกคนนี้ให้เป็นผู้ปกครอง ช่วยดูแลว่าอย่าให้มันขโมยกัน หรือประพฤติผิดต่อกัน ผู้ได้รับสมมติคนนั้นก็ทำหน้าที่นั้น ภายในเวลาอันสั้น สิ่งเลวร้ายเหล่านั้นก็หายไป อยู่กันเป็นสุข คนเหล่านั้นร้องออกมาว่าพอใจๆๆๆ คือคำว่า ราชาๆ คำนี้แปลว่าพอใจๆ พระราชาคนแรกในโลกมีพระนามว่าพอใจๆ คือคำว่าราชา และพระบารมี ก็ได้มีข้อความต่อไปว่า คำว่าราชาๆ จึงได้เป็นชื่อของผู้ปกครอง

มนุษย์ ตั้งแต่นั้นมาจนบัดนี้ แปลว่าผู้ทำให้ความพอใจเกิดขึ้นในหมู่ชน จนร้องออกมาว่าพอใจๆ

ทีนี้ข้าราชการ แปลว่า ผู้ทำงานของพระราชา ฉะนั้นข้าราชการต้องทำงาน จนกระทั่งราษฎรร้องออกมาพอใจพอใจๆ คนนั้นจึงจะเรียกว่าเป็นข้าราชการ ถ้าข้าราชการคนใดไม่ได้ทำงาน จนกระทั่งว่าราษฎรร้องออกมาว่าพอใจๆ คนนั้นไม่เป็นข้าราชการ เพราะว่าทำให้ราษฎรร้องออกมาว่าฉิบหาย ไม่ร้องออกมาว่าพอใจๆ แต่กลับร้องว่าฉิบหาย แล้วจะเป็นข้าราชการได้อย่างไร เพราะคำว่าราชา แปลว่าพอใจๆ ทำให้คนร้องออกมาว่าพอใจนั่นแหละคือพระราชา คือผู้ทำงานของพระราชา ข้าราชการทุกแผนกจะเป็นข้าราชการก็ดี พลเรือนก็ดี ต้องทำให้ราษฎรร้องออกมาได้ว่าพอใจๆๆ ไม่ใช่แช่งด่าอยู่ทุกวัน

ทีนี้สำหรับผู้แทนราษฎร พวก ส.ส. ทั้งหลาย อาตมาถือว่าเป็นผู้ที่ต้องช่วยดึงเอาความพอใจออกมาจากราชการ ส.ส.ทั้งหลายต้องทำให้ประชาชนได้รับความรู้สึกร้องออกมาว่าพอใจๆด้วยเหมือนกัน โดยพวก ส.ส.นั้นไปบีบคั้นอะไรออกมาจากพวกข้าราชการโดยตรง ให้ประโยชน์นั้นตกมาสู่ประชาชนราษฎร ราษฎรก็ร้องว่า พอใจๆ ถ้า

อย่างนั้นก็ไม่ใช่ผู้แทนราษฎร เป็นคนทำงานไม่คุ้มค่าเหมือนกันแหละ

ฉะนั้น**ต้องทำงานคุ้มค่า มองเห็นอุดมคตินี้แล้วก็มีกำลังใจ**แรงมาก ไม่รู้จักเหน็ดไม่รู้จักเหนื่อย เป็นสุขอยู่ที่โต๊ะทำงาน ที่ออฟฟิศทำงาน ที่ออฟฟิศทำงานนั่นแหละคือเมืองสวรรค์ของข้าราชการ เป็นสุขอยู่ที่นั่น ไม่ใช่ว่าปิดเร็วๆไปอาบอบนวดที่นั่นที่นี่ นั้นมันขบถ ถ้าเป็นข้าราชการโดยแท้จริง มันมีสวรรค์อยู่ที่ออฟฟิศที่ทำงาน ถึงกับว่าทำจนค่ำ ค่ำแล้วไม่เสร็จก็หอบไปทำที่บ้าน นั้นแหละข้าราชการที่แท้จริง จะทำให้ราษฎรร้องออกมาว่าพอใจๆ นั่นคือผลของวิริยะ วิริยะ ข้าราชการคนนั้นกล้าหาญเท่าไร เข้มแข็งเท่าไร พากเพียรเท่าไร เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า มีวิริยะบารมี

ขอให้ไปช่วยอบรมลูกเด็กๆทารกของเรา ให้มันมีคุณธรรมข้อนี้เกิดขึ้นในนิสัย **สนุกเมื่อทำงาน ไม่ใช่สนุกเมื่อกินเมื่อเล่น** นั้นมันไม่น่าให้เกียรติ ไม่น่าเคารพนับถืออะไร ถ้ามีความสุขพอใจเมื่อได้ทำงานแล้วก็ดีมาก

เมื่ออาตมายังอยู่ที่บ้าน ยังไม่ได้บวช มีโอกาสที่จะเห็นเด็กตัวเล็กๆ เด็กตัวเล็กๆของเราตามบ้านตามเรือนนั้น

พอมันมีเรื่องอะไรขึ้นมาสักหน่อย มันว่าหนูทำเอง หนูทำเอง แย่งๆงานนั้นไปทำ จะทำอะไรสักนิดหนึ่ง จะหยิบของสักนิด จะกวาดขยะสักนิด ก็หนูทำเอง หนูทำเอง มาบวชเสียแล้วอย่างนี้ไม่ค่อยได้มีโอกาสเห็น เดี๋ยวนี้มันจะเหลืออยู่หรือไม่ไม่รู้ น่าสงสัยเสียแล้วว่าที่บ้านที่เรือนจะมีเด็กตัวเล็กๆคอยแย่งว่าหนูทำเอง หนูทำเอง อะไรหนูทำเองมีไหม? ถ้าไม่มีมันก็เปลี่ยนแปลงมาก เพราะว่าเมื่ออาตมาเด็กๆก็เคยพูดอย่างนั้น ฉันทำเอง ฉันทำเอง แย่งแม่ทำแย่งพี่ทำ แล้วก็ทำให้เร็วที่สุด ให้ดีที่สุด ให้พอใจผู้ใหญ่ที่สุด ถ้าสัญชาตญาณอย่างนี้ยังเหลืออยู่ละก็ดีมาก มันเป็นรากฐานของวิริยะ แล้วก็จะอยู่กันอย่างง่ายดายที่สุด สำหรับจะมีความสุข ถ้าการทำงานเป็นสวรรค์แล้วก็มันง่ายดายที่สุด ที่จะอยู่กันเป็นผาสุก เดี๋ยวนี้ดีมันยังไม่ค่อยทำ เด็กที่วัดใช้ให้ทำมันก็ไม่ได้ทำ ใช้ ๒-๓ คำมันก็ไม่ได้ทำ จะขี้เกียจใช้ก็เลิกกัน มันไม่มีว่าหนูทำเอง ฉันทำเอง มันไม่ค่อยมีเสียแล้ว

ไปกู้กันใหม่ ไปชำระสะสางยกขึ้นมาใหม่ ให้มันเกิดวิริยะ **สนุกในการทำหน้าที่ ยกมือไหว้ตัวเองได้** ว่าเป็นผู้มีอะไรดีเพราะการทำหน้าที่ คนจะมีความสุขที่สุด ถ้ายกมือไหว้ตัวเองได้ ถ้าคิดว่าจะยกมือไหว้ตัวเองสักที

แล้วมันไหว้ไม่ลง มันขยะแขยงอย่างนั้นอย่างนี้ คือนรก รู้ไว้ให้ดีเถอะ ว่ามันนรกอยู่นั่นแหละ **ไหว้ตัวเองไม่ลงคือนรก** พอนึกถึงความดีของตัว **ยกมือไหว้ตัวเองได้** ออกปากมาชมเชยตัวเองได้ นั่นก็คือเมือง**สวรรค์อยู่ที่นั่น** มีวิริยะต้องเป็นอย่างนี้

๗. ขันติบารมี

บารมีข้อที่ ๗ เรียกว่า **ขันติ** แปลว่า อดทน ทางกายก็ได้ ทางจิตก็ได้ อดทนทางกายเรื่องหนาวเรื่องร้อน เรื่องเจ็บเรื่องไข้ ก็ทนได้ ทางจิตก็ว่า ถูกเขาด่าว่า ถูกเขาสบประมาท หรือว่ากิเลสมันบีบคั้น กิเลสมันขี่คอจะให้ไปทำเลวทำชั่วเราทนได้ นี้เรียกว่าอดทนทางจิต นี้กิเลสมันบีบคั้น ให้ต้องไปทำสิ่งที่ไม่ควรจะทำ มันก็วินาศกันเท่านั้นแหละ กิเลสตัวเล็กๆมันก็ยังบีบคั้นขี่คอคนให้สูบบุหรี่ก็ได้ สูบบุหรี่แล้วมันละไม่ได้ เพราะมันอดทนการบีบคั้นของกิเลสไม่ได้ มันก็สูบบุหรี่ เดี๋ยวนี้ก็ละไม่ได้ มันต้องแอบสูบบุหรี่อยู่ **อดทนการบีบคั้นของกิเลสตัวเล็กๆก็ไม่ได้** จึงละการสูบบุหรี่ไม่ได้ แล้วก็ไปทำอะไรที่เลวร้ายมากกว่านั้น เพราะอดทนความบีบคั้นของกิเลสไม่ได้ นี้เรียกว่า ขันติ

ทีนี้เรื่องภายนอกทำไร่ทำนาทำอะไรก็ตาม มันต้องอดทน ทนแดดทนฝน ทนลม ทนเหนื่อยทนยาก ทนลำบาก ทนเจ็บไข้เจ็บปวด ทนเขาแกล้งเบียดเบียน แกล้งด่าว่า แกล้งเบียดเบียน ทำตนเป็นศัตรู ก็ต้องทนได้ทั้งนั้น เราจะไปฆ่าเขา ไปอะไรตอบเขานั้นไม่ถูก เราจะต้องทน แล้วในที่สุดมันจะชนะได้เพราะความทน

ทุกศาสนาเขาสอนให้เอาชนะเพราะความทนได้ ฉะนั้นขอให้**ฝึกหัดอดทนไว้**เถอะ **อย่าเห็นเป็นเรื่องเสียเปรียบ อย่าเห็นเป็นเรื่องขี้แพ้** ไม่ใช่ขี้แพ้ นี่เป็นเรื่องขี้ชนะ ที่อดทนได้เป็นผู้ชนะ ที่อดทนไม่ได้นั้นเป็นผู้แพ้ แพ้แก่กิเลสเต็มตัว แล้วไม่เท่าไรก็จะแพ้แก่คนด้วยกันเต็มตัวขึ้นมาอีก ฉะนั้น**ขอให้บูชาความอดทน**

เรื่องเกี่ยวกับ**ความอดทนของพระพุทธเจ้า**ในอรรถกถาในชาดกนั้น **มีมากเหลือเกิน** อดทน แม้พระ-พุทธเจ้าก็สอนเรื่องความอดทน ถึงขนาดที่ว่า ถ้าเขาจับมาแล้วเอาเลื่อยมาเลื่อย หรือเอาเชือกหนังแข็งมีคมก็ได้ พันแข้งเข้าแล้วชักถูไปถูมา มันบาดหนังเข้าไปเจ็บปวดก็ทนได้ไม่โกรธ บาดเนื้อเข้าไปก็ทนได้ไม่โกรธคนเลื่อย กระทั่งมันเลื่อยถึงกระดูก มันเจ็บที่สุดก็ทนได้

ไม่โกรธ จนกระทั่งถึงเยื่อในกระดูก ก็ทนได้ไม่โกรธ นี่ทนได้อย่างนี้จึงจะเรียกว่าเป็นสาวกของเรา ถ้าใครไม่ยอมทน คนนั้นไม่ได้เป็นสาวกของฉัน คือของพระพุทธเจ้า นี่ท่านชักชวนถึงความอดทนถึงขนาดนี้ เรื่องอื่นๆก็ยังมีอีกมากมาย ทุกศาสนาก็สอนเรื่องความอดทนในทางทำความดีด้วยกันทั้งนั้น

ฉะนั้นเราหัดอดทนไปตั้งแต่เรื่องเล็กๆน้อยๆ สอนลูกเด็กๆทารกให้เขารู้จักความอดทน ในการทำงานมันก็ต้องเหนื่อย ในการสังคมซึ่งกันและกัน มันต้องกระทบกระทั่ง ด่าทอทะเลาะวิวาทไปตามแบบของคนเหล่านั้น เราต้องอดทน แล้วเราจะต้องเป็นฝ่ายชนะ ผู้รุกรานจะต้องเป็นฝ่ายแพ้เสมอในที่สุด **เรื่องทำมาหากิน ที่มันยากจนไม่พอกินเพราะมันไม่อดทน** ถ้าอดทนก็จะทำได้ ก็จะต้องมีกิน ก็จะต้องเหลือกิน แต่นี้ยากลำบากสักหน่อยก็ไม่เอาแล้ว เพราะว่าไม่อยากทำงานมีอยู่ก่อนแล้ว พอทำงานเข้าลำบากก็ไม่อดทนก็เลิกเสีย

เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมาในโลกมาก เรื่องความไม่อดทนของมนุษย์ ค้นคว้าหาสิ่งทุ่นแรง เครื่องจักรทุ่นแรงมาใช้แทน คิดว่าเป็นผลดี ในที่สุดมันตระหลบหลังเป็น

ผลร้ายทั้งนั้น **เกิดปัญหานานาประการเกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงเข้ามา ทำให้มนุษย์พวกหนึ่งขี้เกียจ**ก็ไม่ต้องทำงาน แล้วพวกหนึ่งก็ใช้เป็นเครื่องเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นเรื่องยุ่งไปหมด เรื่องทำนาด้วยเครื่องจักรนี้ เขาว่าดี เดี๋ยวนี้ชักจะรู้สึกแล้วว่าสู้ทำนาด้วยควายไม่ได้ บางทีทำนาด้วยคนอย่างสมัยดึกดำบรรพ์ยังจะดีกว่าเสียอีก มันจะมีงานทำเต็มมือกันทุกคน มีกินมีใช้สม่ำเสมอ ไม่เหลื่อมล้ำต่ำสูง มันยังมีความดีอย่างนี้

ฉะนั้นขอให้อดทน และ**เมื่ออดทนให้รู้สึกเป็นสุขสนุกสนานไปเลย** มันก็ไม่มีปัญหา ไม่ใช่เสียเกียรติ ไม่ใช่ขี้แพ้ ไม่ใช่โชคร้าย นี่พอเหนื่อยเข้าสักหน่อยก็เห็นเป็นเรื่องเสียหาย เป็นเรื่องโชคร้าย เป็นเรื่องเกลียดชัง ก็เลยไม่ต้องอดทนกัน ไม่รู้จักความอดทน ไม่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ต้องรอได้จึงจะประสบความสำเร็จ เดี๋ยวนี้คนหนุ่มๆที่เล่าเรียนมาเสร็จแล้ว ไม่มีงานทำง่าย เขาก็ไปขโมย มันรอไม่ได้ ทนไม่ได้ นี่ที่เรียนเสร็จแล้วจะต้องไปเป็นขโมยนี้ จะมากขึ้นทุกทีๆ เพราะว่าสอบได้ปีหนึ่งหลายๆหมื่นคน ไม่มีงานทำทนไม่ได้ก็ต้องไปเป็นอันธพาลตามถนน คนที่สอบได้ปริญญาแล้วก็ไม่สมัคร

ทำงานกวาดถนน ไม่สมัครทำงานล้างท่อ ไม่สมัครทำงานอย่างนั้น มันก็ต้องไปเป็นขโมยแหละ เพราะอดทนไม่ได้ ให้บูชาความอดทนว่าเป็นสิ่งสูงสุด พระพุทธภาษิตมีมากเหลือเกิน เรื่องสรรเสริญความอดทน กระทั่งว่าเป็นเครื่องประดับให้งดงาม ให้มองดูบุคคลผู้อดทนว่าเป็นผู้ที่งดงาม กำลังสวมเครื่องประดับที่งดงาม จนกระทั่งว่า **จะหมดกิเลส บรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ด้วยความอดทนเป็นพื้นฐาน** ทั้งนั้น

๘. อธิษฐานบารมี

ทีนี้ **บารมีที่ ๘** เรียกว่า **อธิษฐานะ** *อธิษฐานะ* แปลว่า*ตั้งมั่น* *อธิ* แปลว่า *ทับ* *ฐานะ* แปลว่า *ตั้ง* *ตั้งทับ* หมายความว่าจิตปักแน่นลงไป ในวัตถุประสงค์ที่ตนมี ตนมีวัตถุประสงค์จะทำอะไร จะได้อะไร ต้องการอะไร แล้วจิตปักแน่นลงไปที่นั่น เรียกว่า อธิษฐานะ ถ้าอยากเป็นพระพุทธเจ้านี่ ก็ปักแน่นลงไปที่ความเป็นพระพุทธเจ้า เดี๋ยวนี้ใครอยากจะเป็นอะไรเป็นวัตถุประสงค์ ขอให้**จิตปักแน่นลงไปที่นั่น เรียกว่าอธิษฐานะ** ก็คืองานที่ทำนั่นแหละ เราจะต้องทำงานอะไร จิตต้องปักแน่นลงไปในงานอันนั้น จนงานอันนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี เดี๋ยวนี้

คำว่าอธิษฐานะนั้นไม่ค่อยจะมี ก็เพราะมันเนื่องมาจากไม่อดทน ถ้าเราปักแน่นลงไปว่าจะต้องได้อะไร จะต้องเป็นอะไร มันก็ต้องได้ ขอให้มีอธิษฐานะ

มีคำพูดที่ยาวออกไปเรียกว่าสัจจาธิษฐาน **สัจจาธิษ-ฐานะ สัตยาธิษฐาน**ความสำคัญอยู่ที่ว่าอธิษฐานะ *อธิษฐานปักใจมั่นลงไปในวัตถุประสงค์ ด้วยความสัตย์ความจริง* เป็นพระอย่างนี้เป็นพระที่ดีที่สุด เป็นเณรที่ดีที่สุด เป็นอุบาสกที่ดีที่สุด เป็นอุบาสิกาที่ดีที่สุด ด้วยการตั้งจิตอธิษฐาน แล้วมันก็ไม่ไปไหนเสีย ก็ต้องได้ ถ้าไม่อย่างนั้นกิเลสมันจะมายั่วเอาไป จะพาเอาไป จะดึงเอาไป ความรู้สึกฝ่ายต่ำมันมาลากเอาไป ถ้าเราไม่ลงหลักให้มั่นคง จึงหมายความว่า**ลงหลักมั่นคง จนสิ่งเหล่านี้มันลากเอาไปไม่ได้**

๙. เมตตาบารมี

บารมีที่ ๙ เรียกว่า **เมตตา–ความเป็นมิตร** ความเป็นมิตร **ก็คือความรักชนิดหนึ่ง** เป็นเรื่องทางจิตแล้วก็บริสุทธิ์ ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์ ความรักอีกชนิดหนึ่งนั้นเป็นเรื่องความรักทางเนื้อหนัง ไม่บริสุทธิ์ เป็นที่ตั้งของกิเลส เป็นที่ตั้งของกามารมณ์ นั่นเป็นความรัก

อย่างที่มีกันตามธรรมดาทางเพศ ทางสัตว์เดรัจฉานก็มีอะไรก็มี เป็นความรักทางฝ่ายภายนอก คือทางฝ่ายเนื้อหนัง ตั้งอยู่ได้ด้วยอำนาจของกิเลส ธรรมชาติสร้างให้มีต่อมแกลนด์ สำหรับจะรู้สึกทางเพศ เพื่อไม่ให้สูญพันธ์ ถ้ารักฝ่ายเนื้อหนังอย่างนั้น ก็เรียกว่าความรัก ไม่ใช่เมตตา เมตตาคู่รักไม่มี มันมีแต่รักทางวัตถุ ทางเนื้อหนัง ถ้ามันจะเกิดมีรักอย่างเมตตาขึ้นในคู่รัก มันก็เป็นสองรักซ้อนกันอยู่ แต่มันหายาก เพราะความรักทางเนื้อหนังมันรุนแรงเหลือเกิน มันครอบงำเอาเสียหมด

เดี๋ยวนี้เมื่อพูดถึงว่าเมตตา ก็คือความรักโดยธรรมะไม่เกี่ยวกับเนื้อหนัง เนื้อหนังไม่ถูกต้องกันเลยก็ได้ ก็มีความรักถึงที่สุดได้ ด้วยความรักชนิดที่เรียกว่าเมตตาเป็นเรื่องจิตล้วนๆ แล้วก็รักผู้อื่น เพราะว่าเหตุผลหลายอย่าง ตั้งแต่ว่าเราเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน เราก็รักกัน หรือว่าเราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ เราก็ต้องรักกัน หรือมันมีความรู้สึกมีเพื่อน สัญชาตญาณของการมีเพื่อน รู้สึกต้องมีเพื่อน มันก็รักอย่างเพื่อน ฉะนั้นความรักที่ไม่เกี่ยวด้วยกิเลสหรือกามารมณ์ ก็เรียกว่าเมตตา เป็นพ่อแม่รักลูก ก็ยังเป็นเรื่องของเมตตา รักครูบาอาจารย์

รักอะไรทำนองนี้ ก็เป็นเรื่องของเมตตา กระทั่งรักสัตว์ทั้งหลาย เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นก็เมตตา

พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ทำลายความรักแบบเนื้อหนังนั้นเสีย แล้วก็มีความรักในทางจิตทางวิญญาณ คือเมตตา แล้วก็บำเพ็ญให้มาก ไม่ให้มีขอบเขตไม่เจาะจงกรณี การให้ทานนั้นยังมีขอบเขตเจาะจงกรณี มีขอบเขตจำกัด ถ้าเมตตาแล้วก็ไม่มีขอบเขตจำกัด รักชีวิตทั้งหมดเสมอกันหมด ไม่เจาะจงกรณีเพื่ออย่างนั้นเพื่ออย่างนี้ อย่างนี้เรียกว่า เมตตา รักด้วยความรักที่เป็นธรรมะ ความรักที่เป็นธรรมะเขาเรียกว่า เมตตา ความรักที่เป็นกิเลสนั้นเขาเรียกว่า กามารมณ์ เดี๋ยวนี้เด็กๆ ไม่เข้าใจคำเหล่านี้เอาไปปนกันยุ่ง แล้วก็บูชากามารมณ์ แทนเมตตา มันก็เลยมีปัญหายุ่งยากลำบากมาก เพราะไปบูชาสิ่งที่เป็นข้าศึกเลวร้ายนั้นเสีย

ฉะนั้นรู้จักเมตตา รู้จักสอนให้เมตตา รู้จักทำไปด้วยเมตตา ไม่หวังอะไรที่จะตอบแทนเป็นวัตถุ มันเป็นความรักโดยบริสุทธิ์ โดยธรรมะ เมตตาคำนี้แหละที่เป็นต้นเหตุของคำว่า พระศรีอาริยเมตไตรย เมตไตรยคือมีเมตตา แปลว่าเป็นรากฐานของเมตตา ศาสนาพระเมต-

ไตรยนั้น เต็มไปด้วยเมตตา ฉะนั้นเลยไม่มีการเบียดเบียน ไม่มีอะไรหมด มีแต่การช่วยเหลือ มีแต่ความรักอย่างมิตร เป็นโลกที่ผาสุกอย่างยิ่ง เป็นศาสนาที่สูงสุด คือสมบูรณ์ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ ไม่มีเรื่องกิเลสเข้ามาเกี่ยวข้อง

๑๐. อุเบกขาบารมี

บารมีสุดท้าย **ที่ ๑๐** เรียกว่า **อุเบกขา** แปลว่า **ความวางเฉย** หรือเพ่งเฉยอยู่ ที่เป็นบารมีนี้ไม่ใช่เวทนา ไม่ใช่อทุกขมสุขเวทนา แต่**เป็นความรู้สึกที่ปกติอยู่ได้** เฉยอยู่ได้ เป็นปกติอยู่ได้ เราจะ**เฉยได้เมื่อช่วยไม่ได้** เมื่อมันช่วยไม่ได้ ไม่มีทางจะช่วยได้มันก็เฉยได้ ก็เรียกว่า อุเบกขา เมตตาก็รัก กรุณาก็ช่วย มุทิตาก็ยินดีด้วย แต่ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ **เหลือวิสัยก็ต้องอุเบกขา** ฉะนั้น อุเบกขานี้มันจำเป็นต้องใช้เมื่อช่วยไม่ได้ ถ้ามิฉะนั้นจะมาเป็นทุกข์ มาเป็นทุกข์เสียเองเพราะว่าช่วยเขาไม่ได้ ฉะนั้น อย่าต้องเป็นทุกข์เสียเอง เพราะว่าช่วยเขาไม่ได้จึงอุเบกขา

ทีนี้อุเบกขาเมื่อเห็นจริง **เมื่อเห็นว่ามันเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** เป็นเช่นนั้นเองตามธรรมชาติ แล้วมันก็เฉยได้ นี้อุเบกขาเมื่อเห็นจริง

ทีนี้ **อุเบกขาในการปฏิบัติธรรม** เมื่อมันเข้ารูป เมื่อเข้ารูปแล้ว มันจะเจริญ **เมื่อปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา เข้ารูปแล้ว ก็ปล่อยไปได้ เฉยอยู่ได้** มันจะเป็นไปเอง เมื่อญาณทัสสนะต่างๆเข้ารูปแล้วปล่อยได้ มันจะเป็นไปเอง นี่อุเบกขาในเรื่องของ โพชฌงค์ ๗ จะมีคำว่า อุเบกขา ปัสสัทธิ สมาธิ อุเบกขานี่เฉยได้เมื่อมันเข้ารูป เขาเปรียบอุปมาเหมือนกับว่าเราขับรถม้าลาก หรือขับเกวียนวัวลาก เมื่อทุกอย่างมันเรียบร้อย ถนนก็ดี อะไรก็ดี ดีหมด มันเข้ารูปก็ปล่อยได้ ไม่ต้องทำหน้าที่อะไร ม้าก็วิ่งไปถึงปลายทางได้ อย่างนี้เรียกว่า อุเบกขา เมื่อมันเข้ารูปในทางจิตใจก็มีอย่างเรื่องโพชฌงค์ ๗ ไปศึกษาเอง

เมื่อธรรมะเข้ารูปเฉยก็ได้ เมื่อเห็นจริงมันเฉยเอง เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแล้วมันเฉยเอง ทีนี้สำหรับชาวบ้าน มันเฉยเมื่อช่วยไม่ได้หรือทำอะไรไม่ได้ บางกรณีก็เฉยเหมือนกัน **เฉยทั้งหมดนี่เป็นบารมีทั้งนั้น** คือมันไม่ทำให้เกิดปัญหา ไม่ทำให้เกิดทุกข์ เพราะฉะนั้นเฉยให้ถูกทาง อย่าเฉยในเมื่อมันไม่ควรจะเฉย นั่นมันขี้เกียจต่างหากเล่า ไม่ใช่อุเบกขา **เอาคำว่าขี้เกียจมาอ้างเป็นอุเบกขา แล้วก็ไม่ทำงาน นี่มีอยู่มาก**นะ ระวังให้ดีอย่างนั้นอุเบกขาขี้เกียจไม่ต้องการ

นี้เรียกว่าบารมีทั้ง ๑๐ มีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านทำมาอย่างนี้ เราจะเดินตามท่านอย่างไร? นี้เรียกว่า **แนวทาง การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง** เราตั้งใจจะทำให้ดีให้เต็ม แต่ถ้ามันผิดแนวทาง มันไปทางไหนไม่รู้ อย่างน้อย เราต้องอาศัยหลักของพระธรรมของพระศาสนาเป็นแนวทาง แล้วทำให้ถูกแนวทาง เช่นบารมี ๑๐ ประการนี้เป็นต้น แล้วยังมีอีกมาก **แนวทางที่เอามาใช้ได้ยังมีอีกมาก ที่สำคัญที่สุดเป็นกลางที่สุด ก็เช่นอัฏฐังคิกมัคค์**

อัฏฐังคิกมัคค์เป็นทางบำเพ็ญบารมีได้

ถ้าเราต้องการจะได้ประโยชน์ทางโลก ก็ถูกแนวทางของโลก โลกนี้ ปุถุชนธรรมดานี้ มีทรัพย์สมบัติเพียงพอ มีชื่อเสียงเพียงพอ มีคนรักใคร่เพียงพอก็พอแล้ว ทำให้ถูกแนวทางนี้ ก็เรียกว่าพอแล้วในโลก แต่ถ้าเป็น**เรื่องโลกุตตระต้องทำกันจนหมดกิเลส** จนวิมุตติหลุดพ้นเป็นเรื่องของสุญญตา ในโลกนี้เป็นเรื่องของอัตตา มีตัวตนอย่างโลกก็ทำให้อัตตาเจริญถึงที่สุด พอมันหมดท่าไป มันเบื่อแล้วมันก็จะหมุนไปอนัตตาหรือสุญญตา ก็ทำไป ถึงที่สุดคือปล่อยวาง ไม่ยึดถือสิ่งใดๆ เรียกว่าวิมุตติหลุดพ้น

ฉะนั้น บำเพ็ญบารมีในรูปร่างเดียวกัน มุ่งหมายต่างกันก็ยังได้ เช่นว่าปฏิบัติอัฏฐังคิกมัคค์มีองค์ ๘ เพื่อผลเป็นโลกก่อนก็ได้ เมื่อถึงที่สุดแล้วจึงให้มีผลเป็นโลกุตตระ หลุดพ้นปล่อยวางก็ได้เหมือนกัน แม้บารมี ๑๐ ประการ สำหรับพระพุทธเจ้าโดยตรงที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น เราเอามาปรับปรุง เพื่อประโยชน์อยู่ในโลกนี้ก็ยังได้เหมือนกัน มันทำแต่เพียงขนาดหนึ่ง ไม่เต็มที่ถึงโลกุตตระ ทำอย่างอยู่ในโลกิยะ เป็นอัตตา ไม่ถึงขั้นอนัตตา

....

เอาละ สรุปความกันเสียทีว่า **บารมี** แปลว่า **การทำให้เต็ม** ทำอะไรให้เต็ม ทำความเป็นมนุษย์ให้เต็ม เป็นมนุษย์ไม่เต็มใช้ไม่ได้ ละอายสุนัขละอายแมว ถ้าเป็นมนุษย์ที่ไม่เต็ม ต้องบำเพ็ญบารมีให้ความเป็นมนุษย์ของเราเต็ม บารมีเป็นไปโดยสัญชาตญาณ โดยวิวัฒนาการของธรรมชาติ แต่มันน้อย มันช้า มันไม่ทันใจ อย่าเอาเพียงเท่านั้นเลย อย่าเอาเพียงเท่าที่มันเป็นไปตามวิวัฒนาการโดยธรรมชาติ เอาโดยเราทำให้มันเต็มเร็วๆ ให้ทันอกทันใจ

ทางวัตถุเรามีการศึกษาก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีอะไรเหล่านี้ ทางจิตก็ควรจะเป็นอย่างนั้น **ควรจะมีความรู้แบบเทคโนโลยี มาพัฒนาจิตใจให้ไปเร็ว มีความเต็มแห่งมนุษย์โดยเร็ว ก็ได้แก่การบำเพ็ญบารมี** ๑๐ อย่างที่ว่าถ้าทำอย่างเต็มที่ ทำอย่างรวดเร็วเหมือนเทคโนโลยีนี้ก็จะดี เราสามารถเร่งให้มันเร็วได้ เร็วได้ ยิ่งทำได้ก็ยิ่งเร่งให้เร็วได้ ลำดับแห่งการบำเพ็ญมันเลื่อน เลื่อนขึ้นไปก็หมายความว่ามันเร็วขึ้นๆ

ในชีวิต ชีวิตนี้ดูเถอะ มันเป็นบารมีตลอดชีวิต มันตั้งต้นมาช้าๆ เราพิจารณาให้เร็วขึ้น เมื่อเด็กๆมันมาอย่างธรรมชาติ บารมีของเด็กมันก็ช้า แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็สามารถทำให้เร็วได้ แต่ต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้วมันจะบารมีไปหากามารมณ์ เป็นความตกต่ำ เป็นฝ่ายต่ำ **ต้องรู้เท่าทัน ควบคุมให้เป็นไปในฝ่ายสูง** จึงจะเรียกว่าบารมีที่ถูกต้อง

ทีนี้สำหรับลูกเด็กๆ ลูกทารกนี้แล้ว บิดามารดาครูบาอาจารย์นั่นแหละมีความสำคัญมาก อย่าได้ละเลยเลย **บิดามารดาครูบาอาจารย์ ช่วยเอาใจใส่ให้การบำเพ็ญบารมีของลูกเด็กๆ เป็นไปอย่างถูกต้องและโดยเร็ว** อย่าปล่อย

เขาไปตามบุญตามกรรมเลย นั่นเพราะไม่รู้จัก ไม่รู้จักสิ่งสำคัญ เห็นสิ่งสำคัญว่าไม่สำคัญ เห็นสิ่งสำคัญว่าไม่สำคัญ ก็เลยไม่ได้ช่วยเด็กๆให้รอดตัว

ทีนี้คำว่า **บารมีนี้ ให้ถือว่าสำหรับชีวิตทั้งหมด** อย่าถือว่าบารมีนี้สำหรับพระพุทธเจ้า สำหรับพระโพธิสัตว์ สำหรับพระอรหันต์เท่านั้น ขอให้ถือว่าทุกชีวิต **ทุกระดับ ทุกชีวิตจะต้องบำเพ็ญบารมีให้ถึงปลายทางเสียโดยเร็ว** แม้เราเป็นคนธรรมดา ก็บำเพ็ญบารมีให้เต็มเสียโดยเร็ว บำเพ็ญบารมีอย่างโลกๆ อย่างโลกิยะ ให้มันเต็ม พอเต็ม แล้วก็บำเพ็ญบารมีอย่างโลกุตตระหรือถ้าฉลาดก็ให้มันเป็นคู่กันไป เคียงขนานกันไปก็ได้ ไม่ขัดกันดอก เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่จะให้รอดให้พ้นเหมือนกันหมด อย่าเข้าใจว่าประพฤติธรรมะแล้วไม่เจริญในโลก ถ้าเอาความเจริญในโลกแล้วประพฤติธรรมะไม่ได้ นั้นคนหลับตาพูด อย่าไปเชื่อ ทำให้ถูกกับเรื่องเถอะ มันจะมีผลดีพร้อมๆกันไป **เรื่องการให้ทาน เรื่องการรักษาศีล เรื่องการหลีกออกจากกามารมณ์ เรื่องปัญญา สัจจะ วิริยะ ทำให้ถูกเถอะ จะมีผลพร้อมๆกันไป** ในทางโลกเราได้ผลก่อน ในทางโลกุตตระจะได้ผลทีหลัง

ในที่สุดนี้ ขอให้ถือว่า **ทุกคนควรบำเพ็ญบารมี** ในคนทุกคนมีสิ่งที่เรียกว่าจิต สิ่งที่เรียกว่าจิตนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมและพร้อมที่จะบำเพ็ญบารมี หรือจะใช้เป็นเครื่องบำเพ็ญบารมี ทุกคนมีจิต ในจิตนั้นมีเชื้อแห่งความเป็นพุทธะอยู่ทุกจิต แม้มันจะยังจิตต่ำมาก มันก็มีเชื้อแห่งความเป็นพุทธ จะรู้ จะตื่น จะเบิกบานอยู่ด้วยกันทุกจิต ฉะนั้นคนทุกคนมีจิต **ทุกคนเหมาะสมที่จะบำเพ็ญบารมี** จึงขอร้องให้พิจารณาให้เห็น ให้เห็นแจ้ง ทำไปให้ได้รับประโยชน์แท้จริง ซึ่งมันจะจริงๆตามที่ควรจะได้

นี้เรียกว่าการบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง เป็นปัจจัยที่ ๕ อันดับที่ ๑๒ ที่มนุษย์จะต้องมี เพื่อให้ชีวิตทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ เจริญงอกงามก้าวหน้าไปจนถึงที่สุด คู่กับฝ่ายกายที่ได้ปัจจัยเพียง ๔ มันก็พอแล้วอย่าเอามากนักเลย

อาตมาเห็นว่าการบรรยายนี้ สมควรแก่เวลา หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้เอาไปคิดนึกตรึกตรอง ใช้ให้สำเร็จประโยชน์ ทั้งในส่วนวิชาความรู้และส่วนการปฏิบัติเต็มตามความสามารถของตน ก้าวหน้าในธรรมของพระศาสดาผู้เป็นที่พึ่งของเราทั้งหลายได้ทุกทิพาราตรี.

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้.

ทางเดินของชีวิต

ชีวิตของคนเรานั้น แท้จริงคือการเดินทางชนิดหนึ่ง ซึ่งเดินจากความเต็มไปด้วยทุกข์ ไปยังที่สุดจบสิ้นของความทุกข์ ที่ตนเคยผ่านมาแล้วนั่นเอง แม้ว่าผู้นั้นจะทราบหรือไม่ทราบ รู้สึกหรือไม่รู้สึก ชีวิตก็ยังคงเป็นการเดินทางเรื่อยอยู่นั่นเอง เมื่อเดินไปทั้งไม่ทราบ ก็ย่อมมีความระหกระเหินบอบช้ำเป็นธรรมดา

การเดินทางของชีวิตนี้ มิใช่เป็นการเดินทางด้วยเท้า ทางของชีวิตจึงมิใช่ทางที่จะเดินได้ด้วยเท้าอีกเช่นเดียวกัน บัณฑิตทั้งหลายในกาลก่อน ได้พากันสนใจใน *"**ทางชีวิต**"* กันมากเป็นพิเศษ ในฐานะที่เป็นทางของจิต อันจะวิวัฒน์ไปในทางสูง ซึ่งจะไปได้สูงกว่าทางวัตถุหรือทางกายอย่างที่จะเทียบกันไม่ได้เลย

สิ่งที่เรียกกันว่า ทางๆนั้น แม้จะมีสายเดียวก็จริง ตามธรรมดาต้องประกอบอยู่ด้วยองค์คุณหลายประการเสมอ ทางเดินเท้าทางไกลแรมเดือนสายหนึ่งจะต้องประกอบด้วย สะพาน ร่มเงา ที่พักอาศัยระหว่างทาง

การอารักขาคุ้มครองในระหว่างทาง การหาอาหารได้เสมอไปในระหว่างทางฯลฯ ดังนี้เป็นต้น ฉันใด ทางชีวิตแม้จะสายเดียวดิ่งไปสู่ความพ้นทุกข์ก็จริง แต่ก็ต้องประกอบไปด้วยองค์คุณหลายประการ ฉันนั้น

ศาสนา เป็นองค์คุณอันสำคัญ โดยช่วยให้ชีวิตนี้มีความสดชื่นเยือกเย็นพอที่จะเป็นอยู่ ไม่ร้อนเป็นไฟ เช่นเดียวกับน้ำเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงพฤกษชาติให้สดชื่นงอกงามตลอดเวลา ฉันใดก็ฉันนั้น

ปรัชญา เป็นองค์คุณที่ช่วยให้เกิดอุดมคติอันมีกำลังแรงในการที่จะกระตุ้นให้ปฏิบัติตามศาสนาหรือหน้าที่อื่นๆ ทำให้เกิดความเชื่อ ความเพียร และคุณธรรมอื่นๆ ที่เป็นตัวกำลังสำคัญด้วยกันทั้งนั้น อย่างมากพอที่จะไม่เกิดการท้อถอยหรือโลเล หรือหันหลังกลับ โดยสรุปก็คือ ช่วยให้มีความเป็นนักปราชญ์ หรือมีปัญญาเครื่องดำเนินตนไปจนลุถึงปลายทางที่ตนประสงค์

วิทยาศาสตร์ ช่วยให้เป็นผู้รู้จักเหตุผล ให้รู้จักใช้เหตุผล และให้อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล เพื่อให้ชีวิตนี้ไม่หลับหูหลับตาเดินไปอย่างโง่เง่างมงาย ซึ่งจะทำให้เดินไม่ถึงหรือถึงช้า และไม่ได้รับผลเป็นที่พอใจ

ศิลปะ โดยเฉพาะก็คือ ศิลปะแห่งการครองชีวิต หรือการบังคับตัวเองได้ ช่วยให้ชีวิตนี้ดูแจ่มใสงดงาม น่าชุ่มชื่นใจ น่ารักใคร่ นำมาซึ่งความเพลิดเพลินในการก้าวหน้าไปด้วยความรู้ และการกระทำที่ดูงาม ทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย

ภูมิธรรม คือธรรมสมบัติหรือความดี ความจริง ความยุติธรรมที่ประกอบอยู่ที่เนื้อที่ตัว ช่วยเหลือให้เกิดบุคลิกลักษณะ อันนำมาซึ่งความเลื่อมใส ความไว้วางใจ ความน่าคบหาสมาคมจากชีวิตรอบข้าง ทำให้ชีวิตนั้นตั้งอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลเป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของชีวิตทั้งหลาย

ความรู้ ช่วยให้มีความสามารถในการที่จะใช้ความคิด และการวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางในการตัดสินใจ การค้นคว้าทดลอง การแก้ไขอุปสรรคและอื่นๆ ในอันที่จะให้เกิดผลในการครองชีพ การสมาคม และอื่นๆ ที่จำเป็นทุกประการ โดยสมบูรณ์

สติปัญญา ช่วยให้เกิดสมรรถภาพหรือปฏิภาณในการดำเนินงานของชีวิตให้สำเร็จลุล่วงไปได้ตามแนวของความรู้ ทำให้งานของชีวิตทุกชนิด ทุกระดับดำเนินไปได้

โดยง่าย โดยเร็ว โดยสมบูรณ์ และปลอดภัยโดยประการทั้งปวง

อนามัย ช่วยให้มีกำลังกาย อันเป็นบาทฐานแห่งกำลังใจ มีความแคล่วคล่องว่องไว อาจหาญร่าเริง สะดวกกายสบายใจในการเป็นอยู่ของตน ทำกายนี้ให้เป็นเหมือนม้าที่เจ้าของเลี้ยงดูอย่างดีอย่างถูกต้องที่สุดแล้ว สามารถเป็นพาหนะนำเจ้าของไปสู่ที่มุ่งหมายได้ฉันใดก็ฉันนั้น

องค์คุณ ๘ ประการนี้ กำลังรวมกันเป็นทางสายเดียวของข้าพเจ้า ช่วยให้ชีวิตของข้าพเจ้าดำเนินไปได้อย่างเป็นที่พอใจมาก จนถึงกับนึกอยากจะยืนยันแก่เพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายทั้งหลายว่า จงลองเดินทางสายนี้ อันประกอบด้วยองค์คุณ ๘ อย่างนี้ดูบ้างเถิด ผลในโลกนี้ก็คือ ทรัพย์ ชื่อเสียง และมิตรภาพก็ตาม ผลในโลกหน้าคือสุคติก็ตาม และผลอันสูงสุดพ้นจากโลกทั้งปวง คือนิพพานก็ตาม จักเป็นสิ่งที่หวังได้ครบถ้วนโดยไม่ต้องสงสัยเลย

องค์คุณทั้ง ๘ นี้ต้องมีครบถ้วน พอเหมาะส่วน และเข้ากันสนิทพร้อมที่จะส่งเสริมซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา จึงจะสำเร็จเป็นตัวทาง และเป็นการเดินทางในตัวมันเองอยู่แล้วทุกขณะ ไม่มีการถอยหลัง

โลกทุกวันนี้มีอะไรๆมากเกินไป ในทางที่จะผูกพันชีวิตนี้ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่บีบคั้นเผาลนเผลอไปนิดเดียวก็จักลื่นไถลลงไปในกองเพลิงชนิดที่ยากที่จะถอนตัวออกมาได้ และถึงกับตายอยู่ในกองเพลิงนั้นเป็นที่สุด เพราะเหตุนั้น จึงเป็นการสมควรหรือจำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิตที่จะต้องแสวงหาทาง และมีทางของตนอันถูกต้องปลอดภัย **เพื่อก้าวหน้าไปสู่ความสะอาดหมดจดสว่างไสว และสงบเย็นสมตามความปรารถนา** ไม่เสียทีที่ได้เวียนมาในเกลียวแห่งวัฏสงสาร จนกระทั่งมามีชีวิตในวันนี้กะเขาด้วยชีวิตหนึ่ง

โลกทุกวันนี้ มากไปด้วยขวากหนามอันเป็นอันตรายมากขึ้นเพียงใด ชีวิตนี้ก็ต้องเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและสมรรถภาพ อันจะเป็นเครื่องป้องกันและแก้ไขอันตรายนั้นๆมากขึ้นเพียงนั้น เพราะฉะนั้นอย่างน้อยที่สุดเขาจะต้องมีหนทางอันประกอบไปด้วยองค์แปดประการดังกล่าว ทางไปของชีวิตในด้านจิตหรือวิญญาณของเขาผู้นั้น จึงจะก้าวไปด้วยดี คู่กันไปได้กับการก้าวหน้าในทางวัตถุหรือทางกายของโลกแห่งสมัยนี้ อันกำลังก้าวไปอย่างมากมายจนเกินพอดีหรือผิดส่วน ไม่สมประกอบจนทำโลกให้ระส่ำระสาย เป็นประจำวันอยู่แล้ว

ทางชีวิตแห่งสมัยนี้โลดโผน โยกโคลงขรุขระขึ้นๆ ลงๆยิ่งกว่าสมัยเก่าก่อน เกินกว่าที่จะดำเนินไปได้ง่ายๆ โดยการใช้วิธีการที่ง่ายๆสั้นๆเหมือนที่แล้วมา นับว่าเป็นโชคดีของพุทธบริษัทเรา ที่เรามีพระพุทธศาสนาอันแสนประเสริฐของเรา ซึ่งอาจจะอำนวยสิ่งต่างๆ อันเป็นองค์คุณ ๘ ประการนั้นให้แก่เราได้อย่างครบถ้วน พุทธศาสนาของเรามีเหลี่ยมพรายอันสมบูรณ์ แล้วแต่เราจะเพ่งดูกันในเหลี่ยมไหนก็มีให้ดู เป็นให้ได้ครบถ้วน ทุกอย่างทุกเหลี่ยม

พุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นทั้งศาสนา เป็นทั้งปรัชญา เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นศิลปะแห่งการครองชีวิต เป็นภูมิธรรมที่พึงประสงค์ของมนุษยชาติ เป็นความรู้ที่ครบถ้วน เป็นสติปัญญาที่คล่องแคล่ว และเป็นอนามัยทั้งทางกายและทางจิตเหล่านี้แต่ละเหลี่ยมๆนั่นเอง นับเป็นองค์คุณครบทั้ง ๘ ประการ ที่รวมกันเข้าเป็นตัวทาง และเป็นการเดินทางพร้อมกันไปในตัว ดังที่กล่าวแล้ว

ข้าพเจ้าขอชักชวนเพื่อนร่วมการเกิดแก่เจ็บตายทั้งหลาย ให้สนใจในทางอันเอก อันเป็นทางดิ่งไปสู่ความสิ้นทุกข์ของบุคคลผู้เดียว แต่ละคนๆทางนี้ **ข้าพเจ้าขอ**

ชักชวนให้พร้อมใจกันต่อสู้โดยทุกวิถีทาง เพื่อให้ทางๆนี้ยังคงเปิดเผยปรากฏอยู่เป็นทางเดินของสัตว์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอชักชวนมิตรสหายทั้งหลาย ให้สละแม้กระทั่งชีวิต เพื่อป้องกันหนทางอันนี้เอาไว้ ให้ยังคงอยู่เป็นทางรอดของตนและของเพื่อนสัตว์ทั้งหลาย ตลอดกาลอันไม่มีที่สิ้นสุดในนามแห่งพระพุทธองค์ผู้ทรงประกาศความจริงสากล แก่มนุษยชาติทั้งมวล.

โมกขพลาราม
๑ กันยายน ๒๔๙๕

มีมาร – ไม่มีมาร

มารไม่มี บารมี ยิ่งไม่แก่
จะมีแต่ ถอยถด หมดความหมาย
ไม่มีพลัง สร้างสิ่งยาก ให้มากมาย
หรือสอบไล่ ให้เรา เข้าใจตัว ฯ

มารยิ่งมี บารมี ยิ่งแก่กล้า
ยิ่งรุดหน้า สามารถ ในธรรมทั่ว
สร้างสิ่งยาก ได้มากมาย ไม่เพลียหัว
ให้ดอกบัว เบ่งบาน สะท้านสะเทือน ฯ

แล้วประหัต ประหาร มารร้ายให้ตายเตียน
ได้แนบเนียน ไม่มี อะไรเหมือน
เมื่อมาร มี ก็เหมือนมาร มาตักเตือน
ให้พบเงื่อน จักกล้า ฆ่ามารเอง ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

แนะนำสวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่

สวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๓๘ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์และกิจการดังนี้คือ

๑. เพื่อเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนทางจิตวิญญาณของผู้ต้องการความวิเวก ทั้งบรรพชิตและฆราวาส โดยอาศัยธรรมชาติของท้องทุ่ง สวนมะพร้าว ป่าเขา และสระน้ำเป็นเครื่องช่วย

๒. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมของผู้สนใจ โดยจัดให้มีห้องสมุด ที่มีเทป หนังสือ และสื่อธรรมต่างๆ

๓. เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมธรรมะ สมาธิภาวนา แก่ภิกษุ สามเณร แม่ชี นักเรียน นักศึกษาและประชาชน ในรูปของการจัดค่ายปฏิบัติธรรม โดยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม แก่เพศ วัย และระดับการศึกษา

๔. เพื่อเผยแผ่พุทธธรรม โดยการจัดพิมพ์และแจกจ่ายหนังสือธรรมะให้แพร่หลายในวงกว้าง

๕. เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับโอกาสพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่และจิตใจให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยร่วมมือกับหน่วยงานและผู้มีจิตเมตตาเอื้ออาทรเพื่อนร่วมทุกข์

สวนปฏิบัติธรรมแห่งนี้ มีความเชื่อมั่นในพุทธธรรม ว่าเป็นคำตอบของผู้แสวงหาสัจจะแห่งชีวิต เป็นเครื่องช่วยแก้ไขวิกฤติแห่งจิตใจ เป็นโอสถช่วยเยียวยาแก่ผู้เจ็บไข้ เป็นหนทางเข้าถึงความพ้นทุกข์ ประสบศานติสุขร่มเย็น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์พึงได้รับ

ท่านผู้มีศรัทธาในพุทธธรรมและมีความปรารถนาตรงกัน ต้องการมาร่วมปฏิบัติธรรม ณ สถานที่นี้ สนใจรายละเอียดกิจกรรมต่างๆ กรุณาติดต่อสอบถามได้ที่ ***พระดุษฎี เมธงฺกุโร*** **สวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่** เลขที่ ๑๑๑ หมู่ ๑๐ ต. บางหมาก อ. เมือง จ. ชุมพร ๘๖๐๐๐ หรือเดินทางมาตามแผนที่นี้ ➡

ตลาดสด
ปั๊ม ESSO
รพ. หมอเล็ก
ไปปากน้ำชุมพร →
ธนาคารกรุงไทย
คิวรถรับจ้าง
วัดสุบรรณ.
ร.ร.วัดสุบรรณ
ข้ามสะพานลอย
ถนนวาทีจรูญราษฎร์
วัดดอนรวบ
วัดทุ่งคา
สถานีรถไฟ ทุ่งคา
ไปสุราษฎร์
ปั๊ม pt
๑๒ กม.
๖ กม.
๑ กม.
สวนปฏิบัติธรรมทุ่งไผ่
วัดถ้ำเขาน้อย
ถนนเพชรเกษม
๘ กม.
← เข้าชุมพร
สี่แยกปฐมพร
ไประนอง →
ไปกรุงเทพฯ

วิธีเดินทาง ลงรถที่สถานีชุมพรถ้าเดินทางโดย รถไฟ รถทัวร์ หรือ บขส. แล้วต่อรถมาที่คิวรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างหน้าธนาคารกรุงไทย (ตรงข้ามตลาดสด) ให้มาส่งที่วัดทุ่งไผ่ ค่าบริการคนละ ๓๐ บาท หรือเหมารถสองแถวจากสถานีรถ คันละ ๘๐ - ๑๐๐ บาท(ระยะทาง ๘ กม. จากตลาดชุมพร)

โครงการสร้างอาคารปฏิบัติธรรมอเนกประสงค์

ณ วัดทุ่งไผ่ หมู่ ๑๐ ต.บางหมาก อ.เมือง จ.ชุมพร ๘๖๐๐๐

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมหนังสือธรรมะ คัมภีร์ทางพุทธศาสนา เทป วีดีโอ และสื่อต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางอ้างอิงในการปฏิบัติ

๒. ใช้เป็นสำนักงานติดต่องานวัด และเป็นที่ทำงานของแผนกคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ แผนกเสียงเพื่อผลิตเทปธรรมะเผยแผ่ในวงกว้าง

๓. เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เดินจงกรม สำหรับหมู่คณะประมาณ ๘๐ คน

๔. ใช้เป็นที่พักสำหรับนักเรียนนักศึกษาและประชาชนที่มาเข้าค่ายอบรมปฏิบัติธรรมจำนวนมาก

๕. เป็นหอกระจายข่าวและเสียงธรรมะสู่หมู่บ้าน และวางถังน้ำสูงเพื่อจ่ายน้ำได้ทั่วทั้งวัด

รูปแบบอาคาร

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสี่ชั้น ขนาด ๑๒x ๑๒ เมตร ยกพื้นสูงปูกระเบื้อง เพื่อหนีปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ และชั้นดาดฟ้าเปิดโล่ง เพื่อเป็นที่ฝึกโยคะ กายบริหาร และเดินจงกรมกับเป็นจุดชมบริเวณ ทุกห้องติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันแมลงรบกวนผู้ปฏิบัติธรรม และช่วยดูแลรักษาความสะอาดได้ง่าย

ระยะเวลาก่อสร้าง ๑ ปี **งบประมาณ** ๒ ล้านบาท

เชิญร่วมสนับสนุนตามกำลังศรัทธาได้ โดยโอนเข้าบัญชีสะสมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาชุมพร ชื่อบัญชีวัดทุ่งไผ่ ชุมพร เลขที่บัญชี ๓๐๒ ০๖๔ ๘๘๐๘ หรือที่ อาจารย์พระดุษฎี เมธงฺกุโร วัดทุ่งไผ่ โทรศัพท์ ০๑ - ๘๓๙๐๓๓๕ หรือ ০๑ - ๔๗๖๘๕๗๘

ร่วมกันศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และประยุกต์ธรรม
นำสังคมให้สมสมัยและถูกทาง

ธัมมโย

ลด ละ เลิก เลื่อน

บารมี แปลว่า การทำให้เต็ม ให้ถึงที่สุดที่มันควรจะมี ควรจะเป็น เราอยากดีกันอยู่ทุกคน และอยากให้ดียิ่งๆขึ้นไป แล้วก็ได้พยายามทำความดีอยู่ การบำเพ็ญบารมีจึงเป็นชีวิตของเรา เป็นวิวัฒนาการที่เรารู้สึกได้

จะบำเพ็ญบารมีต้องมีเจตนา ต้องการจะให้มันเร็วเข้าและแน่นอน อยากเป็นคนร่ำรวยก็ต้องบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นคนร่ำรวย อยากเป็นคนมีชื่อเสียงก็ต้องบำเพ็ญบารมีในทางชื่อเสียง อยากให้คนเคารพนับถือ ก็บำเพ็ญบารมีสร้างความดีให้เขาเคารพนับถือ เพราะเหตุที่ว่าทำไม่ได้ในทันทีที่ต้องการ ต้องทำไปตามลำดับ จึงเรียกว่า *บำเพ็ญบารมี* ฉะนั้นจึงต้องมีหลักในการบำเพ็ญบารมี ซึ่งจะต้องทำให้ถูกทาง ไม่ว่าจะต้องการประโยชน์ในทางโลกหรือประโยชน์ในทางธรรม

คำบรรยายเรื่องนี้ช่วยให้แนวทางการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา สัจจะ วิริยะ ขันติ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขาบารมี ตามรอยพระพุทธเจ้าอย่างน่าสนใจ และสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน